

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Första kammaren.

Nr 12.

Onsdagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Lindskog* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 116, angående särskilt understöd till skolväsendet i skoldistrikt inom Norrland och Dalarna på grund av kronoparkskolonisation m. m.;

nr 117, angående statsbidrag till uppförande av två arbetsstugor inom Neddertorneå och Gällivare församlingar;

nr 119, angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor m. m.;

nr 125, angående pension eller understöd åt efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer m. fl.;

nr 126, angående understöd åt Erik Vilhelm Nilsson;

nr 127, angående underhåll åt förre disponenten Rudolf Johan Ludvig Aust och hans hustru Gertrud Maria Nikolina Aust, född Nilsson;

nr 128, angående bestridande från allmänna indragningsstaten av visst Mauritz Gustav Sandberg tillerkänt skadestånd;

nr 129, angående försäljning av vissa delar av övningsplatsen Backamo;

nr 130, angående befrielse för förre volontären A. E. Nordin från viss betalningsskyldighet;

nr 133, angående försäljning av kronan tillhöriga $\frac{3}{32}$ mantal Långforsssel nr 1 i Överkalix socken samt efterskänkande i samband med försäljningen av visst räntekrav; och

nr 134, angående anvisande av ett statens skogsodlingsanslag.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 191, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödjan-
de, m. m.

Herr **andre vice talmannen**: Jag ber att få föreslå, att kammaren behagade besluta utse tolv suppleanter i det särskilda utskott, varom riksdagen nu fattat beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Därefter yttrade herr talmannen, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas lördagen den 1 nästkommande mars, företaga val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott, kamrarna nu beslutit tillsätta.

Detta förslag antogs.

Herr **Möller** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag skall be att få föreslå, att motionstiden för de motioner, som väckas i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108, med hänsyn till ärendets omfattning och vikt måtte utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Kungl. proposition ang. åtgärder till jordbrukets stödjande.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödjande.

Herr **Sandler**: Herr talman! Jag skulle icke ha begärt ordet vid remissen av denna proposition, om det icke hade förelegat en omständighet, som nödgat mig att lämna en upplysning. Jag har anledning att fästa det ärade utskottets uppmärksamhet på en fråga i sak och kammarens uppmärksamhet på ett tillvägagångssätt vid återopandet av ett ämbetsverk, som jag finner vara både ovanligt och anmärkningsvärt.

Jag blev rätt överraskad i går middag, då jag från en tidning blev uppringd med förfrågan om vad det var för nya utredningar, som inom statistiska centralbyrån hade företagits för att räkna ut brödsädsproduktionen och brödsädsförbrukningen — en rent saklig, facklig fråga, vilken, som kammaren väl förstår, har en mycket stor betydelse i det föreliggande ärendet. Jag ställde mig alldeles oförstående. Som chef för detta ämbetsverk hade jag icke kännedom om någon sådan inom ämbetsverket företagen utredning. Jag hade emellertid en anledning att icke känna mig alltför säker om att icke i den kungl. propositionen möta en ny obehaglig erfarenhet efter den, som mötte mig i sockerpropositionen och som jag då icke ansåg mig böra fästa kammarens uppmärksamhet på. Men jag skall tillåta mig vid detta tillfälle erinra även om den saken.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 82 angående åtgärder för sockerbetsodlingens uppehållande lämnas följande upplysning: »Enligt vad nämligen statistiska centralbyrån på grundval av erhållna uppgifter om den totala betskördens omfattning samt de uppskattade hektarskördarna i olika delar av landet preliminärt beräknat och under uttrycklig reservation för resultatets exakthet meddelat, skulle den under 1929 med sockerbetor odlade arealen uppgå till 29,000 hektar.» Jag inskjuter här inom parentes, att den kontrakterade arealen var omkring 25,000 hektar. Så fortsätter departementschefen i sitt yttrande: »Anledning finnes emellertid antaga, att de verkliga hektarskördarna vore något högre än de uppskattade, varför den totala, under året odlade arealen torde vara något lägre än den här ovan uppgivna.»

Såsom det står i sitt sammanhang med det föregående, torde nog många läsare få den föreställningen att även den reservation, som kommer i den följande mening, härrör från statistiska centralbyråns preliminära kalkyler. Om man går till den bilaga, som innehåller de sockersakkunnigas utredning, kan man på den punkten få besked. Där refereras nämligen korrekt, vad statistiska centralbyrån på begäran har meddelat de sockersakkunniga angående sina preliminära beräkningar om sockerskördens och om den totala betarealen. Det slutar med den konklusionen, att med reservation för resultatets exakthet centralbyrån kunnat meddela vederbörande, att den under 1929 med sockerbetor odlade arealen uppginge till 29,000 hektar. Sedan fortsätta de sakkunniga själva och göra, med tillgång till källor, som jag icke känner, för sin del den reflexionen, att man kan ha anledning att reducera denna siffra. I departementschefens referat härav hopblandas behandligt, vad ämbetsverket och vad de sakkunniga ha sagt, så att en omisstänksam läsare torde få det intrycket, att både det ena och det andra härrör från ämbetsverket.

Detta kunde tyckas vara en bagatell, om icke bakom det finnes en liten faktisk omständighet, som jag anser mig redan nu böra bringa till kammarens kännedom, en omständighet, som, ehuru den torde vara känd för såväl de sockersakkunniga som vederbörande departementschef, icke är omnämnd, nämligen att det stora sockerbolaget i år för första gången icke har lämnat statistiska centralbyrån de sedvanliga uppgifterna angående den totala, faktiskt odlade betarealen. Vi ha alltid haft den förmånen — en förmån som har högt uppskattats, därför att den har givit oss möjlighet att leverera ett sakligt riktigt material — att därifrån få uppgifter till stöd och kontroll för de lokalt lämnade uppgifterna. För första gången har det nu inträffat, att man från sockerbolagets sida icke har velat lämna statens ämbetsverk denna upplysning, som tidigare alltid brukat lämnas. Det har varit känt såväl för sockersakkunniga som, det vågar jag tro, för vederbörande i departementet, men detta lilla faktum har väl inte ansetts vara förtjänt av något omnämnande.

Jag skulle som sagt icke ha tagit upp denna sak nu, om icke mitt minne hade blivit uppriskat genom det mera anmärkningsvärda, som jag finner i den nu avlämnade kungl. propositionen. Där läser jag på sid. 70 efter en redogörelse för de beräkningar av brödsädsproduktion och brödsädskonsumtion, som tidigare förekommit: »I anslutning till vad sålunda framkommit har inom statistiska centralbyrån verkställts omräkning av den av tull- och traktatkommittén åberopade utredningen rörande överskott och brist å brödsäd inom brukningsdelar av olika storlek på grundval av en förhöjning med 20 procent av de vid denna utredning framkomna skördesiffrorna samt en förbrukningssiffra för jordbruksbefolkningen av i ena fallet 200 kilogram och i andra fallet 175 kilogram omalen spannmål per person.»

Jag finner det mycket naturligt, att var och en som läser detta får den uppfattningen, att statistiska centralbyrån har företagit någon ny utredning på detta område eller någon omräkning, som vederbörande departementschef här refererar till. Jag finner därför den nämnda tidningsförfrågan av de går naturliga och likaså det utnyttjande av saken, som förekommer i en morgontidning i dag, nämligen i Svenska Dagbladet, där det heter, att »enligt statistiska centralbyråns nya beräkningar» ökas storleken av den del av den jordbrukande befolkningen, som tillhör brukningsdelar med överskott på brödsäd, från 43 procent till 37 respektive 59 procent.

Ja, vad skulle Svenska Dagbladet annat göra än att med förtjusning ta det argument, som här är anfört gent emot den kritik, som tidigare till Kungl. Maj:t å ämbetets vägnar framförts av kommerskollegium. Men, mina herrar, det är ju litet egendomligt, att undertecknad som ämbetsverkets chef skall stå så fullkomligt oförstående inför dessa upplysningar. Jag nödgas meddela kammaren, att vad som står i Kungl. Maj:ts proposition är inkorrekt: *det har icke inom statistiska centralbyrån verkställts någon sådan omräkning.* Vad som här förefallit — det har jag numera kunnat utröna — är följande.

Kungl. Maj:t har icke ansett det behöfligt att i denna fråga, då det alltså gällde att behandla ett faktiskt förhållande inom jordbruksstatistikens område, höra det ämbetsverk, under vars förvaltning och ansvar jordbruksstatistiken ligger. Det må ligga i Kungl. Maj:ts eget skön, det medger jag. Det tillkommer Kungl. Maj:t att bedöma, vilka ämbetsverk, som böra eller icke böra höras, och skulle det sedan visa sig vara någon brist i den sakliga utredningen, må det tillkomma vederbörande utskott inom riksdagen att skaffa den ytterligare utredning, som kan behövas. Det är ingalunda på den punkten, det tillkommer mig att rikta någon som helst erinran emot Kungl. Maj:ts regering, men vad jag anser mig vara i min goda rätt att bringa till kammarens kännedom är inkorrektheten i den framställning, som har givits i Kungl. Maj:ts proposition.

Från jordbruksdepartementets sida har ingen, vare sig jordbruksministeru

Kungl. proposition ang. åtgärder till jordbrukets stödjande.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. åtgärder till jordbrukets stödjande.
(Forts.)

eller någon annan, i någon form hänvänt sig till ämbetsverkets chef. Däremot har man hänvänt sig till den främste fackmannen på jordbruksstatistikens område. Det har för honom lagts fram ett program för omräkning. Han har däremot gjort reservationer. Det är det program, som angives här, nämligen att man skulle göra en omräkning på grundval av en förhöjning med 20 procent av skördesiffrorna och en förbrukningssiffra för jordbruksbefolkningen av respektive 200 och 175 kilogram. Därefter har vederbörande i jordbruksdepartementet, fortfarande utan kontakt med chefen för det ämbetsverk det gäller, hänvänt sig till annan tjänsteman i ämbetsverket och förelagt honom detta program — icke inhämtat hans omdöme angående sannolikheten av dessa förutsättningar, utan helt enkelt begärt, att han på grundval av ifrågavarande såsom direktiv givna förutsättningar, nämligen 20 procent förhöjning av skörden och vissa förbrukningssiffror för befolkningen, skulle verkställa en omräkning. Kammarens ledamöter förstå ju, att detta icke är någonting annat än en rent siffermässig kalkyl, vars hela värde vilar på de förutsättningar, som äro givna som direktiv från jordbruksdepartementet; och sedan åberopas i Kungl. Maj:ts proposition resultatet såsom tillkommet genom en inom statistiska centralbyrån verkställd omräkning!

Mina herrar, jag finner detta tillvägagångssätt icke vara korrekt, och jag anser det vara min skyldighet som chef för det ämbetsverk, som det gäller, att bringa detta förhållande till kammarens kännedom. Det skulle mycket förvåna mig, om icke jordbruksministern själv vore den förste att beklaga, att en sådan inkorrekthet har inkommit i propositionen som stöd för densamma på en av de fundamentala punkterna.

I sakfrågan skall jag här icke yttra mig. Jag föreställer mig, att vederbörande utskott kommer att pröva den frågan.

Herr statsrådet **Johansson**: Herr talman! Vad herr Sandler här säger är så tillvida riktigt, att efter vad jag inhämtat av den utredningsman, som haft detta ärende under bearbetning, ha de uppgifter, som i detta avseende lämnas i den bilaga, som är fogad vid propositionen, utförts av tjänstemän inom statistiska centralbyrån. Men det framgår å andra sidan av propositionen, sid. 69, att uppgifterna äro tillkomna på basis av inom jordbruksdepartementet gjord undersökning och i enlighet med de direktiv, som utredningsmannen lämnat. Här föreligger sålunda endast en rent teknisk uträkning, eller som det uttryckts omräkning, och statistiska centralbyrån har icke något ansvar för de principer eller de grunder efter vilka denna uträkning verkställts. Det gäller här en teknisk uträkning, som uppdragits åt en sakkunnig inom statistiska centralbyrån.

Det står således icke i propositionen, att man gör verket såsom sådant ansvarigt för dessa siffror, utan att de framkommit genom en »inom statistiska centralbyrån» verkställd omräkning, i anslutning till vad som framkommit vid den inom departementet gjorda undersökningen. Efter vad som sagts mig — jag anmärkte nämligen själv på detta uttryck, innan propositionen avlämnades — är detta emellertid ett uttryck, som mycket ofta användes, även när man anlitar tjänstemän inom ett verk att utföra dylika rent tekniska beräkningar.

Efter vad jag försport har denna omräkning skett efter hänvändelse från departementets utredningsman till vederbörande byråchef i verket, vilken i sin tur anvisat en tjänsteman inom verket som där utfört uppdraget, och om verkets chef icke har blivit underrättad därom, måste jag ju beklaga detta. Men det har icke skett med någon som helst avsikt — man har trott att byråchefen stått i kontakt med ämbetsverkets chef.

Då således icke påståtts att statistiska centralbyrån står för själva den prin-

cip, efter vilken denna omräkning har skett, så bör inte större betydelse i uttrycket inläggas än ordalagen ge vid handen, och isynnerhet sedan nu förklaring givits. Och läser man propositionen i dess helhet, framgår ju, att den anmärkning herr Sandler framställt endast är av formell art eller en formuleringsfråga.

Kungl. proposition ang. åtgärder till jordbrukets stödjande.
(Forts.)

Herr Sandler: Herr talman! Jag nödgas efter herr jordbruksministerns anförande lämna en upplysning till, som jag inte hade tänkt meddela. Bägge de tjänstemän inom centralbyrån, med vilka förhandlingar här ha förts, och av vilka byråchefen, jag upprepar det än en gång, hade gjort uttrycklig reservation emot de förutsättningar, som voro givna från jordbruksdepartementet — bägge dessa tjänstemän ha, då till deras kännedom kom, att det i propositionen skulle komma att stå: »har inom statistiska centralbyrån verkställts omräkning», gjort erinran emot detta uttryck såsom vilseledande.

Herr Möller: Herr talman! Jag vill allenast göra en reflexion till det replikskifte, som här har förekommit. Då jag i går kväll började läsa den kungl. propositionen, kom jag så småningom också till sidan 70 och fäste naturligtvis ganska stort avseende vid vad där stod. Ingen människa kunde ju misstänka, att själva uttryckssätten i en proposition innehålla fallgropar, som gör att man totalt missförstår vad det är, som i själva verket där förekommer.

Jag trodde, när jag läste detta, att det rörde sig om en ny utredning, ungefär motsvarande den, som tull- och traktatkommittén gjort och som nu verkställts av statistiska centralbyrån. Jag hade nog tänkt, att utskottet skulle närmare få se på denna utredning, men jag tog, som sagt, för givet att det var fråga om en liknande utredning, och trodde aldrig, att man kunde läsa detta på annat sätt. Nu få vi i dag veta, att denna »utredning» består däri, att man uppdragit åt en tjänsteman i statistiska centralbyrån dels att göra en viss division, och dels att sedan göra en viss multiplikation. Det vill med andra ord säga, att man har ansett sig böra behöva anlita en tjänsteman i statistiska centralbyrån för enkel aritmetik. Och så uppfatta läsarna av propositionen detta såsom om man nu hade en av statistiska centralbyrån gjord komplett vederläggning av tull- och traktatkommitténs utredning på motsvarande punkt!

Jag har endast velat konstatera detta, herr talman.

Herr Lindhagen: Vid öppnandet av denna kammars förhandlingar detta år tillät jag mig såsom ålderspresident anförda, att den uppgörelse, som vi väntade skulle komma från regeringen, och som nu kommit, äventyrade att de, som icke hade något, ytterligare skulle glömmas bort. Jordbrukets sak är en angelägenhet icke blott för dem, som besitta ett jordbruk. Skogs- och flottningsarbetarna ha rätt till hembildning och möjligheter i sitt säsongarbete att under arbetslösa tider dessutom få odla någon jord för sitt husbehov. Det uppväxande släktet i de små jordbrukarhemmen, liksom även lantarbetarna, längta efter ett jordbruk, som någorlunda kan föda sin man. Den otrygga arrendatorsklassen lever under godtycket och vill bli skyddad eller fri. Betyckta småbönder med otillräckliga ägor och hänvisade till biförtjänster i andras skogar kämpa hårt för livet. Alla stå väntande på en stark och redbar hand vid styret i sin jordbruksfråga.

Genom den nu framlämnade propositionen ha de farhågor, som jag tillät mig uttala, bestyrkts. Vi få fortfarande konstatera, att alla dessa, som stå väntande, de stå väntande *förgäves* på en stark hand vid styret i sin jordbruksfråga.

Kungl. proposition ang. ätgärder till jordbrukets stödjande.
(Forts.)

Herr **Rosén**: Herr talman! Det är inte någon stor sak jag har att fästa kammarens uppmärksamhet på, men även jag har ett intryck av, liksom här tidigare anförts, att denna proposition bjuder på åtskilliga oriktigheter. Jag skall fästa uppmärksamheten på en punkt i propositionen. Den återfinnes på sid. 116, där lantbruksstyrelsen lämnar en historisk redogörelse för tullfrågan sedan 1888. När man skriver historia, bör man nämligen inte skriva några historier, såsom här är fallet. Det erinras om, att tullen på vete, råg och korn år 1888 fastställdes till 2 kronor 50 öre. Sedan heter det, att »år 1892 genomdrevo motståndarna till spannmålstullarna en sänkning av tullsatsen för vete, råg och korn till hälften eller 1 krona 25 öre per 100 kilogram», och vidare tillägges, att samtidigt borttogs tullen på havre och vicker med den motiveringen, att »någon särskild anledning att bibehålla den torde vara svårt att uppvisa».

Sanna förhållandet är att den Boströmska regeringen 1892 framlade förslag om sänkning av tullen från 2 kronor 50 öre till 50 öre, men att protektionisterna i riksdagen lyckades driva igenom, att tullsänkningen stannade vid 1 krona 25 öre.

Man skall inte vanställa faktiska förhållanden på det sätt, som skett i den kungl. propositionen.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: Herr talman! Det är otvivelaktigt, att man kunnat uttrycka sig bättre i den kungl. propositionen med avseende på den omräkning, som omtalas på sidan 70. Man hade bort säga, att den verkstälts av en tjänsteman inom statistiska centralbyrån. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att där icke står att den verkstälts av statistiska centralbyrån. Det hade varit en fullkomlig felaktighet. Att det står, att den skett »inom» detta ämbetsverk är dock en oegentlighet. ett uttryck, som kunnat väljas bättre, men den, som läser propositionen i sin helhet, misstar sig icke med avseende på, vad man har velat uttala. Det framgår av propositionen icke någonting annat än att vad som föreligger är en ren räknesak efter av regeringen antagna grunder, och att man icke velat till stöd för framställningen åberopa något som helst utlåtande från statistiska centralbyrån. Men även med erkännande av att man kunde ha skrivit denna passus bättre — det är för övrigt ett erkännande, som man nog ganska ofta måste göra såväl med avseende på kungl. propositioner som med avseende på utskottsutlåtanden — är man berättigad att på det allra kraftigaste inlägga en gensaga mot den uppfattningen, att här skulle föreligga någon som helst avsikt eller någon tanke på att icke framlägga förhållandet sådant det i verkligheten föreligger.

Herr **Sandler**: Herr talman! Det är för mig smärtsamt att behöva än en gång erinra om, att det mått av innanläsningskonst, som hans excellens herr utrikesministern nu begär av kammaren, inte ens tycks förefinnas hos ett så pass aktat och intellektuellt organ som Svenska Dagbladet. Vi ha ju i dag på morgonen fått se, vilken användning, som göres av det mindre lyckade sätt att skriva, som utmärker den kungl. propositionen. För mig har det varit angeläget att från början lämna kammaren upplysning om, hur det förhåller sig i denna sak, och jag hoppas, att ofoget med dessa uppgifter också därmed skall vara stävjat.

Herr **Örne**: Herr talman! Det har ju icke varit möjligt att under den korta tid, som den kungl. propositionen legat på kammarens bord, hinna med något ingående studium av densamma. Genom uppgifter, som förekommit på några av de ställen, där jag tittat i propositionen, har jag emellertid fått ett

bestämt intryck av att man använt uttryckssätt, som äro lika ägnade att vilseleda, som de, vilka blivt påtalade här i dag. Dessutom lämnas en del mycket märkvärdiga upplysningar. När jag först öppnade propositionen, upptäckte jag på sid. 34 en uppställning, som visar exporten av smör från olika länder. Här räknas upp Danmark, Holland, Irländska fristaten o. s. v. Så lämnas uppgifter för medeltalet av exporten under åren 1909—1913 samt för år 1928. För den första perioden står för Irländska fristaten ett streck, för den andra perioden står det 25,700 ton. Därefter säges följande: »Som nya exportländer av betydelse hava tillkommit Irländska fristaten samt Polen och de baltiska staterna.»

Jag vill bara undra om herr jordbruksministern tror, att Irland har stigit upp ur havet efter 1913. Irland fanns där förut, och det exporterade stora mängder smör till England. Men eftersom det då tillhörde samma statsområde som England, finns det ju inga statistiska uppgifter angående denna export. Lika fullt säger man här, att Irland »tillkommit» såsom ett nytt exportland av betydelse. Det är ju högst underbara upplysningar.

Jag har hittat flera uppgifter av samma slag, som jag emellertid icke vill begagna tillfället att nu påtala. En del av dem har jag för övrigt inte hunnit kontrollera, men de förefalla mig ytterst misstänkta.

Herr talman! Vid detta tillfälle skall jag icke inlåta mig på sakfrågan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: Jag skall be att få förklara, att vad jag nyss yttrade icke innebar någon som helst anmärkning mot herr Sandler. Jag ansåg tvärtom, att han var fullkomligt berättigad att göra en erinran på denna punkt. Det är endast det jag ville göra gällande, att denna erinran icke innebär och icke får innebära något misstänkliggörande av avsikten med det uttalande, som i kungl. propositionen har skett. Det föreligger i densamma ett mindre noggrant skrivsätt, som man kan beklaga, men som icke i och för sig själv har någon som helst betydelse i denna fråga.

Herr statsrådet **Johansson**: Herr talman! Jag vill bara med anledning av herr Örnes anförande säga, att de uppgifter, som han påtalade, vilka återfinnas på sid. 34 i propositionen, äro hämtade ur jordbruksutredningens betänkan- de om smörexporten sid. 18 och 14. I den mån de, enligt herr Örnes uppfattning, skulle vara oriktiga, få de bli föremål för en granskning. Jag har icke haft någon anledning att tro, att utredningens uppgifter icke äro riktiga.

Det uttalande, på vilket herr Rosén anmärkte, var icke ett uttalande, som gjorts av departementschefen. Herr Rosén har väl observerat, att det var lantbruksstyrelsens yttrande, som herr Rosén här endast delvis citerade.

Herr **Sandler**: Herr talman! Vad som varit av vikt att konstatera, och som icke bör suddas bort genom några älskvärda övertuscheringar, är ju det förhållandet, att denna kalkyls hela värde hänger på de förutsättningar, som dikterats av jordbruksdepartementet för en tjänsteman i statistiska centralbyrån. Vad som gjorts är en rent siffermässig kalkyl och ingenting annat. Det har följaktligen icke den minsta betydelse, att denna siffermässiga kalkyl är gjord av en tjänsteman just i det ämbetsverk, som jag råkar vara chef för. Hela värdet ligger i jordbruksdepartementets som direktiv givna förutsättningar. Jag tror att det är av vikt, att detta från början vid den offentliga diskussionen blivt konstaterat, så att denna icke spårar ur, som den börjat göra i dag på morgonen.

Kungl. proposition ang. åtgärder till jordbrukets stödjande.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. åtgärder till jordbrukets stödjande.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågavarande kungl. proposition till särskilda utskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 121, med förslag till motorfordonsförordning m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 122, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3, 6 och 18 §§ i förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herr *Björnssons* motion, nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande.

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 210, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om övervägande och förslag, på vad sätt lappbefolkningen kunde berättigas att inom riksdagen er-hålla egen representation.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *David Bergström*, med särskild hänsyn därtill att konstitutionsutskottet under ärendets behandling vägrat bifalla framställt förslag att be-träffande den lapska befolkningen och dess förhållanden i hithörande avseen-den höra en tillgänglig fackman och kännare på detta område, tillika inneha-vare av statstjänst, speciellt inrättad i och för sagda befolkning;

2) av herr *Vennerström*, som yrkat bifall till motionen.

Herr *Lindhagen*: Herr talman! Med anledning av den nyss till särskilt utskott remitterade propositionen tillät jag mig fästa uppmärksamheten på stora nödlidande befolkningslager, vilkas jordbruksfråga därigenom blivit yt-terligare och obehörigen undanskjuten på obestämda tider. Det är en slump att i sammanhang härmed nu förekommer också en flik av en annan saklig jordbruksfråga, nämligen lapparnas renskötsel och vad därmed står i sam-manhang, vilket är deras jordbruksfråga. Det är klart, att efter den spända uppmärksamhet, med vilken kammaren nyss åhört debatten om vissa formule-ringar i den förenämnda propositionens motivering, komma dessa sakfrågor från nödlidande och här icke representerade samhällsklasser att lämnas full-komligt obönhörda.

Jag skall i alla fall fullgöra min plikt som representant även för dem och göra några randanmärkningar till konstitutionsutskottets betänkande.

Först vill jag göra den formella erinran, att enligt min uppfattning skulle denna sakfråga riktigast ha blivit bedömd genom att konstitutionsutskottet sammanträtt med första lagutskottet till ett sammansatt utskott för att på

detta sätt gemensamt avgiva utlåtande om motionen nr 210, som är remitterad till konstitutionsutskottet, och motionen nr 211, som är remitterad till första lagutskottet. Dessa motioner stå i ett ganska intimt sammanhang med varandra.

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.

(Forts.)

Förhållandet är nämligen, såsom också framhålles i dessa motioner, och vilket är känt av lappexperter, att den så kallade lapplagstiftningen ständigt måste undergå revisioner med korta mellantider på grund av att den icke visat sig i tillräcklig grad kunna verka i det syfte, för vilket den blivit genomförd. Och nu ha vi sett, att omedelbart efter det den senaste för endast ett eller två år sedan vidtagna revisionen av lapplagstiftningen kommit till stånd, så har där återigen på grund av dels klimatiska förhållanden, dels spärningarna emot norska gränsen och även i viss mån emot finska gränsen, samt dels de olika sätt, på vilka renskötsel av olika stammar bedrives, uppstått samma konflikter som förut icke blott mellan de bofasta och nomadiserande lapparna utan även mellan nomadiserande lappar sinsemellan. Allt detta beror på, att det svenska styrelsesättet genom ämbetsmän och riksdag inte kan få ett riktigt grepp på förhållandena, så att författningarna smidigt lämpas efter det levande livet, utan där återstår titt och ofta en stor lucka att fylla ut på denna lagstiftnings område.

Från denna synpunkt har det nu förordats dels en omorganisation av den svenska ämbetsmannakårens makt över lappbefolkningen och dels också att tillfälle skall beredas den att direkt hos statsmakterna kunna göra sina intressen gällande. Detta hade lämpligen bort vara föremål för utredning i ett sammansatt utskott, valt ur konstitutionsutskottet och första lagutskottet. Nu vet jag ju mycket väl, att konstitutionsutskottet genom praxis, utan stöd i någon som helst vare sig gudomlig eller mänsklig lag, bestämt avböjt, att dess höga majestät skulle besudlas genom samröre med något så tarvligt som ett annat utskott. Konstitutionsutskottet är ju det, som skall stå som höjdpunkten av vattendelaren och se ned på oss andra. Men efter den tarvliga — förlåt, herr talman, man begagnar så ofta olämpliga uttryck, när man står så här och talar för ett förslag och ej har majoriteten bakom sig — jag menar, efter den roll, som konstitutionsutskottet tillägnat sig genom att på formella grunder, med allmän anslutning till de yttersta högerståndpunkterna för stillastående och utan några motiveringar och diskussion i sak, avlåta sina knapphändiga och obetalbara utlåtanden, så tycker jag, att konstitutionsutskottet ändå har stigit ned från sin piedestal så grundligt, att det nu lämpligen också kunde beblanda sig med den övriga mänskligheten. Det bör vara en kär uppgift för svenska folket att få konstitutionsutskottet även ned på den plattform, där det kan nedlåta sig att sammankomma till överläggningar i ett sammansatt utskott. Vi se nämligen inte längre upp till detta utskott som i de gamla tiderna, utan vi tycka, att de, som sitta där, äro lika vanliga som vi andra och hemskt tidsenliga för resten.

Så har vidare, att döma av en reservation till konstitutionsutskottets utlåtande av herr David Bergström, det yppats, att utskottet blivit ställt inför alternativet att skaffa sig sakkunskap i detta ämne, men att utskottet alldeles avvisat något sådant. Det skulle nämligen ha förgäves föreslagits i utskottet, att en känd expert, som verkligen kan dessa förhållanden och bor i närheten av Stockholm och för övrigt bär samma namn som herr Bergström, skulle höras inför utskottet. Men jag gissar, att utskottet varit så högt, att det i olikhet med andra utskott icke tillåtit, att det tillkallas personer för att lämna de nödiga upplysningarna i saker, i vilka man icke är insatt.

Nu har jag även samtalat med den expert, som ligger bakom reservationen till utskottets utlåtande, om de motioner, som jag berört. Han har för sin del sagt, att de enligt hans uppfattning i stort sett äro alldeles riktiga. Han trodde

Om egen re-
presentation i
riksdagen för
lappbefolk-
ningen.

(Forts.)

även, att det förslag, som ligger till grund för den nu för kammaren föreliggande motionen var ett grepp, som har skäl för sig.

Jag tror också, att det jämväl från första lagutskottets sida hade varit lämpligt att sammanblanda sig med konstitutionsutskottet. Jag kommer ihåg, att när förslaget till ny lag om lapparnas rättigheter till renbeten och renmärken för två år sedan förelåg, var det en lekmannarepresentant i första lagutskottet, som fällde följande vanvördiga ord om utskottet beträffande denna fråga: »Den nya lapplagstiftningen kommer nog mycket hastigt och smärtfritt att gå igenom i första lagutskottet, ty ingen av våra jurister begripa densamma!»

Det ligger icke någon förebråelse i detta, det är klart att så måste vara, när det gäller dylika frågor, som ligga fjärran från vårt dagliga liv. Frågan betraktas ock med nedlåtande, emedan det gäller så kallade »nomader», vilka särskilt 1920, då frågan var före, fingo påskrivet i andra kammaren av en talare såsom en underlägsen folkstam, som icke borde få blanda sig i rikets styrelse på något sätt.

Jag är för min del medveten om utsiktslösheten i att nu få till stånd en ändring i denna fråga, som dock tilldrog sig mycken uppmärksamhet i riksdagens båda kamrar för tio år sedan, och här fälldes med endast 54 röster mot 46. Därvid erhöll jag ock flera uppmaningar att återkomma särskilt från den liberale ledaren, landshövdingen i Umeå, Schotte. Det har jag gjort först nu, tio år efteråt, på grund av de förhållanden i själva saken, som jag nyss skildrat.

Jag är övertygad om, att motionen nu, trots dess fullständigare motivering, kommer att falla död till marken — ljudlöst i andra kammaren, och här kommer icke heller någon framgång att förunnas den. Ty läget är sådant, att vänsterpolitiken är stadd i starkaste utdöende i alla andra fall, än när det gäller de särskilda industriella klasskampfrågorna. På andra områden sluta de gamla vänsterpartierna upp till yttersta högern utan några skiftningar ens i motiveringen. De kunna icke klandras — det sker så, och eftersom det sker, har det sina naturliga betingelser. Det kommer andra tider, även om icke vi, åtminstone i min åldersklass, få uppleva den.

Nu har jag framträtt därför, att jag måste tillerkänna mig — ehuru det kan synas förmätet — en viss sakkunskap i frågan. Redan 1898 erhöll jag regeringens uppdrag att i högsta domstolen föredra det då föreliggande förslaget till nya lapplagstiftningar. Då begagnade jag tillfället, och måste ju också göra det, att sätta mig grundligt in, såvitt jag kunde, i förhållandena både historiskt och i samtiden och med hänsyn till framtiden. Sedan har jag med utgångspunkt från denna sakkunskap och resor däruppe samt en känsla för jordbruksfrågan, som är medfödd på något sätt, också kunnat hjälpa lapparna med åtskilliga frågor i riksdagen, icke utan framgång. År 1917 lyckades vi till och med få en stor majoritet i andra kammaren för att stjälp civilminister von Sydows stora lapproposition. Men sådant går inte längre, ty till och med sedan 1917 har andra kammaren fullständigt förändrat ansikte. Den är ett oskrivet blad i det stora hela, ett blad, som dock en gång kommer att bli skrivet med nya förkunnelser.

Nu har jag således, då jag är en av dem, som representera lappbefolkningen, på grund av en viss sakkunskap och ett visst intresse blivit uppfordrad att inför de nya tilldragelserna däruppe komma fram med mina gamla erinringar på denna punkt.

Vad säger då konstitutionsutskottet om dessa spørsmål? Jo, utskottet skriver av majoritetens inom utskottet motivering från 1920, och har knappast något som helst nytt att för egen del lägga därtill. Utskottet undandrar sig således fortfarande att ingå i diskussion om alla de erinringar, som från flera talare i denna kammare riktats just mot dess gammalmodiga, formella, sakfräm-

mände formulering av år 1920, och utskottet underlåter totalt att ingå i diskussion om de synpunkter, som framföras i motionen och som delvis också anknutit sig till den internationella rättens moderna nutidsfrågor. Förra gången, 1920, var det tre reservanter i utskottet, herrar Schlyter, August Ljunggren och Zander, som anmälde en skiljaktig mening, och det var väl också på grund därav som utskottet förra gången, för tio år sedan, diskuterade saken och den i bägge kamrarna blev föremål för votering.

Nu kopierar utskottet emellertid först det gamla motivet, att lapparna äro så fåtaliga, i all synnerhet nomadlapparna, som enligt utskottets uppfattning ensamma skulle bli delaktiga av denna representation. Man behöver ej särskilt fästa avseende vid dem. Härom kunna ju olika meningar göras gällande, men jag vill inte blanda in den frågan nu, för det är onödigt.

I varje fall menar utskottet skulle lapparna vara så få i jämförelse med det antal av rikets övriga invånare, som kommer på varje representant i riksdagens första och andra kammare, att det inte bör kunna bli tal om att släppa in lapparna i riksdagen. Då vill jag säga utskottet och särskilt dess vetenskaplige och mest upphöjde medlem, nämligen dess ordförande, att det i världsordningen aldrig varit så, att den mekaniska numerären är något, som man främst bör fästa sig vid. Det var en gång i begynnelsen t. o. m. så tillagat i grundlagen, att städerna fingo en större representation än landsbygden, därför att stadsborna betraktades som ett särskilt slags folk på den tiden. Städernas representation hade, menade man, att försvara så mycket på det kulturella området, som var främmande för landsbygden, att det var nödvändigt att ge städerna större representationsrätt än landsbygden för att dessa av landsbygden försummade kulturområden, som voro så viktiga, skulle komma till sin rätt. När sedan landsbygden ryckte fram under lantmannapartiet, avskaffade de denna fördom, som man kanske kan kalla den. Det låg möjligen något under den, men det var inte tillräckligt skäl, men landsbygden kände sig lika mogen som stadsborna att bedöma dessa kulturfrågor, och i vår tid har därför denna skillnad i representationsrätt försvunnit. Således, när grundlagen stiftades, sade just dess upphovsmän, att om det finnes något intresse, som behöver vara representerat och inte får tillräcklig representation, så måste vi gå från den numeriska principen. Hur förhåller det sig för övrigt här med de stora partierna och de små partierna redan nu? Hur många valmän fordras det inte för ett litet parti för att få in en representant mot vad det fordras för ett stort parti för att få in en representerant? De är en kolossal skillnad, herr Reuterskiöld! Och sådant blunda vi för. Om man tänker på vänster-socialisterna på sin tid, vilka röstsiffror måste inte de prestera i jämförelse med de stora partierna! Och kommunisterna, hur många valmän måste inte de mobilisera för att få en representant i jämförelse med högern, socialdemokraterna och de frisinnade!

Här föreligger alltså ett kolossalt avståndstagande från den numeriska principen, som man nu gjort så stor affär av. Få vi det så som man också nyligen motionerat om i riksdagen, en representation med enmansvalkretsar, lär man allt få ytterligare pruta högeligen på den där mekaniska principen.

Så säger utskottet av år 1920 vidare — det nuvarande utskottet har ju inte några egna meningar —: »Härtill kommer, att den lapska befolkningen, som bekant, är fördelad på ett flertal län, vilket förhållande givetvis ur såväl praktiska som tekniska synpunkter ökat betänkligheterna mot en bestämelse om dess förenande till en särskild valkorporation.» Äro länen nu en så helig och gudomlig inrättning, att allting, som skall göras för en viss klass, skall göras inom samma län? Det är ju ingen rimlighet att påstå detta. Går man till de geografiska förhållandena, finner man ju, att lappbefolkningen hänger ganska nära samman i alla de tre länen. De bilda en lång och

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.
(Forts.)

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.
(Forts.)

smal utbredning ända från Jämtlands fjäll till Kebnekaises berg ovan »odlingsgränsen» och äro undanträngda nu även från denna gräns, så jag tycker inte herr Reuterskiöld skall ha så gränslöst bekymmer för den där länsgränsen. Om det för resten skulle vara så, att lapparna ha så olika intressen i det stora hela, så äro deras intressen gentemot den bofasta befolkningen och den svenska statsstyrelsen dock så egenartade, att de med största säkerhet komma att sammansluta sig i dessa frågor mot den bofasta befolkningen och den svenska statsstyrelsen. Det visade sig också på lapparnas första politiska landsmöte i Östersund 1918, dit jag var inbjuden. Alla lappar hade inte tillfälle att vara närvarande, men där voro trehundra ombud för lappar i alla länen, där lappar finnas, så det går för sig, herr Reuterskiöld, att ha gemensamma församlingar också för lappar. Det talades svenska, för det var det meddelelsemedel, som lapparna lättast redde sig med, därför att lappdialekterna äro så olika, att många lära inte förstå varandra. Men på svenska gick det bra, och det talades flytande och vackert av denna befolkning. De blevo allesammans från alla tre länen ense i de många huvudpunkter, som stodo på mötets dagordning. Men saken är ju den, att år 1920 liksom nu hade utskottsmajoriteten inte någon vilja, och fann därför naturligtvis inte heller någon väg, under det att reservanterna då som nu hade en vilja och därför också trodde, att det fanns vägar.

Sedan kommer det tredje skälet, som 1920 års konstitutionsutskott hade: »Slutligen skulle, enligt utskottets uppfattning, en bestämmelse i av motionären angiven riktning vara olämplig jämväl därutinnan, att även andra av speciella intressen och särskilda levnadsförhållanden sammanbundna befolkningsgrupper såsom en konsekvens av ett dylikt stadgande skulle kunna påfordra egen, av vederbörande folkgrupps numerära styrka icke betingad representation.»

Det skulle vara roligt, om utskottet någon gång ville tala om, vilka det syftar på. Är det t. ex. skomakarna i landet, som skulle kunna framträda? Eller är det professorerna vid universiteten, som skulle utgöra en särskild hotfull samhällsklass, eller kanske det rent av bara är statsrättslärarna vid universitetet. Vad vet jag? Kanske utskottets vice ordförande, herr Sävström, menar nationaltemplarna? Men det kan han väl inte genomföra, för nationaltemplarna äro ju också fördelade i olika län, och då går det inte enligt herr Sävströms egen uppfattning.

Nej, utskottet talar även här i gåtor, men opponenterna, de tre reservanterna i utskottet, talade under diskussionen om vad de trodde, att utskottet egentligen menade. Det var, att den finsktalande befolkningen i Norrbotten, som på den tiden utgjorde 25,000 personer, skulle finna anledning att också kräva en särskild representant. Då får jag verkligen säga, att är det befogat, så böra de få det. Men den saken föreligger ju inte, och deras förhållanden äro ju fullkomligt olika lapparnas. De ha precis samma ställning till konstitutionen, de ha samma levnadsförhållanden, de deltaga på samma sätt i riksdagsmannaval och kommunala val som svenskarna. Det är endast språket, som skiljer oss svenskar och dessa finska svenskar från varandra. Lapparnas förhållanden åter äro egenartade och de kunna inte sätta in någon riksdagsman, som för deras talan. Man behöver här inte heller frukta för, att en sådan riksdagsman, i motsats till om han utsåges t. ex. för det finska partiet, skulle driva en propaganda för anslutning till annat land. Det gäller ju lapparna, de ha ingen annanstans att ta vägen, de äro lojala mot vårt land och kunna således inte inge en sådan farhåga. För övrigt har den finska befolkningen själv aldrig begärt en sådan sak, och det är därför även av denna anledning icke påkallat, att blanda in det.

Utskottet säger till sist, och det är 1930 års utskotts enda egna insats: »Sär-

skilt vill utskottet framhålla, att principen om riksdagen såsom en representation för nationen i dess helhet skulle i viss mån åsidosättas genom införande av särrepresentation för lappbefolkningen.» — Kan man tänka sig ett så oerhört formellt åskådningssätt! En representant för lappbefolkningen skulle ju insättas just för att nationen i sin helhet skulle bli realiter representerad, och då ramlar utskottet tillbaka från denna naturståndpunkt för att säga: Om ni låta dem bli orepresenterade, så blir hela nationen representerad. Guds fred, yxskafft!

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.
(Forts.)

Slutligen ber jag få beröra en fråga, som år 1920 här i kammaren med kraft betonats, nämligen att här också föreligger en internationell rättsfråga. Konstitutionsutskottet har ju på sitt grundlagsenliga program att bereda frågor om förhållandet till främmande makter. Det borde utgöra en särskild uppfordran att taga upp denna sak till diskussion och inte förbigå den med suverän tystnad, ej blott under debatten 1920, utan t. o. m. även nu, när denna fråga blivit så aktuell. Det gäller de europeiska nationella minoriteternas rätt. Det förekommer ju vid de flesta förhandlingar för närvarande, att man vändas inför de europeiska nationella minoriteternas rätt. Den står på dagordningen i folkförbundet, vid interparlamentariska unionens konferenser och på fredsbyråns i Genève kongresser. Det gäller självbestämmanderätten inför dessa minoriteter. Svenskarna, som låta rosa sig för sina insatser i folkförbundet och för sitt intresse för den internationella rätten, borde väl då också föregå med gott exempel och visa: så behandla vi vår egen verkligt nationella och alldeles säregna minoritet, nämligen lappbefolkningen! Men nej, tvärtom. Om utlänningarna därute finge veta, hur de svenska instanserna, officiella och halv-officiella, hänsynslöst trampa ned alla sådana frågor i hemlandet, så skulle de förmodligen avdraga något på sitt prisande av de svenska insatserna på detta område.

Lapparna äro klara att taga upp saken. De avgåvo 1920 opinionsyttringar till förmån för den. I deras tidning har jag sett, att så sent som 1928 undrades, om inte frågan skulle komma upp någon gång igen. Lapparna ha bildat enskilda lappföreningar, obundna av byalagen, och planer äro å bane att skapa en riksorganisation. Ett uttryck därför var det stora landsmötet år 1918 i Östersund, som också fick understöd av svenska regeringen, för bestridandet av en del av omkostnaderna. De ha också, som sagt, en tidning, som kallas Samefolkets egen tidning. Så nog äro de rustade för egen del att, såvitt på dem ankommer, klara denna fråga utan att den svenska befolkningen behöver bekymra sig för deras inkompetens.

Nu förmenades år 1920, som jag nyss nämnde, att lapparna vore så bakom flödet i alla avseenden, att de inte kunde tilläggas något politiskt inflytande alls. Men den som var med på landsmötet i Östersund fick en annan uppfattning. Det befanns, att lapparna, när det kom till stycket, liksom vi, äro ett kulturfolk, endast med den skillnaden, att de ännu inte voro så fördärvade av civilisationen, utan trodde att det hörde till politiken — talarna framhöllo det ofta under debatterna — att själens förkovran, upplysningen och aktningen för människovärdet var det förnämsta i all politisk agitation. Det får åtminstone inte tydas som ett mindervärdighetstecken. De ha ännu inte hunnit urarta så, att de avföra alla dessa frågor såsom föremål för den enskilda företagsamheten och börande i stort sett bannlysas från politisk verksamhet. Alldeles särskilt gripande var att iakttaga mötesdeltagarnas kamp för att vara ett kulturfolk, att vinna kunskaper, att ej bli sedda över axeln som en lägre ras. Det genomgick förhandlingarna.

Ja, herr talman, nu skulle jag, på grund av vad sålunda anförts, rätteligen yrka återremiss till konstitutionsutskottet, dels för att det skulle bli i tillfälle att samarbeta på sätt jag föreslagit med första lagutskottet, och dels för

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.

(Forts.)

att det skulle bli i tillfälle att genom hörande av experter skaffa sig tillräcklig kunskap i föreliggande ämne. Då emellertid ett sådant återremissyrkande förmodligen är lönlöst och omöjligt att genomföra gentemot utskottet, så tillåter jag mig, herr talman, att nu i stället yrka bifall till motionen.

Herr Ekman: Herr talman! Jag tror inte man kan rikta någon förebräelse mot konstitutionsutskottet för dess behandling av förevarande motion. Utskottet har samvetsgrant prövat motionen men har inte kunnat komma till något annat resultat än det, som föreligger i utlåtandet. Att utskottet därvid har åberopat först och främst samma skäl, som anfördes 1920, är ganska naturligt, därför att vi fortfarande anse dessa skäl vara giltiga, och det är ju vanligt, att man gör på det sättet.

Det är väl uppenbart för alla, att i fall lappbefolkningen skulle få egen representation, så skulle lappbefolkningen bli i högsta grad överrepresenterad i förhållande till andra väljargrupper, och det är lika uppenbart, att då det gäller en befolkning, som till stor del är nomadiserande och fördelad på tre särskilda län, så skulle det tekniskt möta betydande svårigheter att föra dem tillsammans till en valhandling. Men det viktigaste av de skäl, som åberopades förra gången, är ju det, att i fall lapparna få en särrepresentation, så kunna andra främmande befolkningselement komma och begära samma förmåner. Herr Lindhagen har på den punkten åberopat sin princip om de nationella minoriteternas rätt, och jag tyckte det framgick, att han ansåg, att lapparna lidit någon orätt i fråga om representationen i svenska riksdagen. Så förhåller det sig ju inte. De ha samma rättigheter att välja och samma valbarhet som andra svenska medborgare. Men det är otvivelaktigt, att i fall man skulle medge en särskild representant för lapparna, så skulle andra liknande befolkningsgrupper komma med liknande anspråk.

Om man nu får åberopa statistiska centralbyrån — det är kanske litet äventyrligt att göra det — så upplyste den år 1928 på grundval av folkräkningen 1920, att lapparnas antal då var 7,162. Men vi ha också en finsk befolkning här i Sverige. De svenska finnarnas antal uppgår till något över 30,000. Vidare ha vi judar, vilkas antal uppgår till närmare 7,000. De äro således nästan lika många som lapparna. Om vi skola nämna zigenarna, så ha vi bortåt 800 stycken sådana i Sverige. Det är klart, att också dessa befolkningsgrupper skulle kunna begära egen representation, i fall sådan nu skulle medges lapparna.

Vi ha i gångna tider haft ett litet exempel på sådan särrepresentation. Det var ganska längesedan, men vi minnas från våra historiektioner, att under medeltiden hade tyskarna i de större köpstäderna en mycket stark ställning, och det var i lag föreskrivet, att dessa städers råd eller stadsfullmäktige, som vi skulle säga, skulle bestå till hälften av svenskar och till hälften tyskar. Där hade tyskarna en särrepresentation, liknande den som nu begäres för lapparna. Den befanns emellertid irrationell och upphävdes.

Lapparna äro ju goda svenskar, och herr Lindhagen har nyss intygat, att de tala svenska lika bra som vi. Det finnes inga svårigheter för dem att göra sig gällande på samma sätt som andra valmansgrupper kunna göra sig gällande, och ha de någon framstående person bland sig, så är det ju inget hinder för att han inväljes i riksdagen. Men att bereda dessa lappar en alldeles särskild representation vid sidan om övriga folkrepresentanter, det skulle betyda, att principen om riksdagen såsom en representation för nationen i dess helhet i viss mån skulle åsidosättas. Jag tror inte vi böra inslå på den vägen, det vore att splittra sönder folket i olika nationer; riksdagen bör vara det gemensamma och på ett och samma sätt tillkomna uttrycket för nationen i dess helhet.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr **Vennerström**: Herr talman! Den föregående talaren ansåg, att utskottet hade presterat vederbörliga utredningar för att ta ställning till detta spörsmål. Jag är inte viss om, att min vän herr Ekman innerst inne tror på vad han i det fallet yttrade, ty inom detta utskott har herr Ekman själv framställt yrkande om, att man skulle företaga rätt grundliga utredningar rörande lapparnas ställning, såväl deras rättigheter som deras skyldigheter gentemot samhället, och det var först när detta yrkande inte gick igenom som herr Ekman utan vidare kom att ansluta sig till det betänkande, som här föreligger.

Nu har jag för min del knutit en reservation till betänkandet. Jag har liksom 1920 yrkat bifall till herr Lindhagens motion. Jag är den ende av utskottets ärade ledamöter, som har tagit det djärva steget att »beblanda mig med den övriga mänskligheten», för att följa herr Lindhagens egen formulering, och jag skall därför hjälpa honom en smula. Jag skall ta mig friheten att assistera herr Lindhagen vid en liten granskning av detta utlåtande från utskottets sida.

Utskottet har, som herr Lindhagen erinrade om, huvudsakligen bitit sig fast vid den s. k. numeriska, rent matematiska principen. Om denna uttalar utskottet, att den »för närvarande undantagslöst ligger till grund för den svenska riksdagens sammansättning». Jag undrar, om inte utskottet har slumrat en liten smula, ty enligt den alltjämt gällande svenska grundlagen finnes det ett undantag från denna berömda matematiska och numeriska princip. Det finns nämligen en liten nationell minoritet, höll jag på att kalla den. Det är gotlänningarna, som av de svenska grundlagarna erhållit en större representation, än de egentligen äro berättigade till. De ha rätt till två ledamöter, men sedan har riksdagen i ett anfall av gott lynne lämnat gotlänningarna ytterligare ett mandat. Enligt den sista editionen av grundlagarna ha för den riksdagsmannen beräknats 4,200 röster i stället för de 25,000, som egentligen äro föreskrivna. Denna lilla nationella minoritet har fått den nåden att erhålla en extra riksdagsman för 4,200 röster. Jag tycker som herr Lindhagen, när han nu ropar »hör», att vad som gäller denna lilla nationella minoritet, det borde man med gott samvete kunna bevilja även den nationella minoritet, som bor i norra Sverige och som talar ett tämligen brutet och underligt svenskt tungomål.

Sedan vill jag emellertid gentemot utskottet för min del säga, att jag inte lägger tonvikten vid den numeriska principen. Det gäller dock litet högre värden än att bara räkna siffror och bråkdelar av individer. Jag undrar, om det inte vore skäl att knyta denna lilla minoritet litet närmare samman vid det svenska samhället. För närvarande äro de ingenting annat än ett slags medborgerliga lösdrivare med såväl skyldigheter som rättigheter, och jag tror, att det svenska samhället självt skulle vara betjänat av att knyta denna nationella minoritet en liten smula närmare sig. Jag har varit och sett förhållandena i ett land på andra sidan Östersjön, ett land, som står professor Bergman nära, nämligen det gamla Estland. Där har man bildat en svensk minoritet, som lyckats få in en man i den av etthundra representanter bestående riksdagen, nämligen den numera avlidne Hans Pöhl, och jag skulle tro, att hans tillvaro inom riksdagen för denna svenska folkspillra känts som det öppna fönstret gentemot den estländska staten. Jag tror inte heller det för vårt land skulle vara utan saklig innebörd, om även denna lilla minoritet i Sverige erhöi en representant, som i vederbörliga fall kunde föra dess talan och framföra dess speciella och säregna synpunkter på tingen. Jag erkänner, att det finns en synpunkt, som gör mig i någon mån betänksam. Det är den, som utskottet har uttryckt, då det talat om konsekvenserna, att eventuellt andra folkgrupper skulle kunna göra anspråk på liknande representation. Man har väl närmast tänkt på finnarna, förstår jag, och jag erkänner, att den oerhörda fin-

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.

(Forts.)

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.
(Forts.)

ska agitationen inom och utom vårt land tagit sådana former, att jag för min del inte är synnerligen benägen att lämna den något som helst vidare agitationsmaterial. Men närmare undersökt finns det en betydande skillnad mellan finnarna i vårt land och lapparna, liksom herr Lindhagen erinrade, att i vad det gäller finnarna, så är det ju egentligen bara språkfrågan, men i vad det gäller lapparna, så råder det mellan dem och vissa delar av den svenska befolkningen en klar och tydlig intressekonflikt. Jag erinrar om renflyttningen innevarande vinter på grund av den ringa snön, då de kommo i hårda konflikter med den svenska kolonisationsbefolkningen, och det finnes även andra intressen, som skilja lapparna från den övriga svenska befolkningen. Det är icke sällan frågor föreligga av speciellt lapsk natur i vad det gäller renskötsel och vidare inom Sverige. Jag tror, att vi vid en saklig prövning av spørgsmålet skulle vara betjänta med att välja en lapsk talesman, som är lapparnas specielle sakkunnige och som har kunskap om lapparnas intressen. Han skulle, tror jag, kunna lämna reviderande anmärkningar till protokollet.

Det är av denna anledning, herr talman, som jag vill yrka bifall till motionen, och jag gör det i den förvisningen — och det vet jag, att den är sann — att det bland lapparna själva finnes så många högt stående individer vad kunskaper och intelligens beträffar, att de gott kunna mäta sig med en stor del av riksdagens nuvarande ledamöter mig själv inbegripen och som bättre skulle kunna föra talan för sina synpunkter än vad både jag och herr Lindhagen ha möjlighet att göra.

Häri instämde herr *Schlyter*.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren ansåg, att det skulle vara ganska nyttigt, om lappbefolkningen finge en egen talesman i riksdagen med hänsyn till sina särintressen, vilkas existens ju ingen betvivlade. Jag tillåter mig fråga, huruvida det verkligen i så fall vore nog med en representant. Om jag gör en jämförelse med något annat, som icke är alldeles likt detta, men som ändå kan giva en liten vägledning, skulle jag vilja fästa uppmärksamheten på, att det för närvarande föreligger en motion hos konstitutionsutskottet om att statsutskottet skall utvidgas med sex ledamöter för att kunna få en femte avdelning. Tro herrarna, att, om vi fråga olika ledamöter av statsutskottet såsom representanter för statsutskottet, vi skulle få samma svar från dem alla? Jag har frågat såväl ordföranden som vice ordföranden, och de ha lämnat diametralt motsatta svar. Jag misstänker, att, om lapparna finge en representant, det skulle formellt ligga nära till hands att tro, att han skulle representera de lapska åsikterna överhuvud taget. Men det vore säkerligen felaktigt. Trots den enhällighet, som den ärade motionären konstaterat i Östersund, en enhällighet, som lätt förefinnes i allmänna fraser och talesätt, men som ömkligen spricker, när det kommer till realiteter, då skiljaktiga meningar komma fram om vad som bör göras, bör en särskild representation för lapparna om den skall bli effektiv icke räkna med endast en utan med flera representanter.

Vad beträffar frågan om denna särrepresentations förenlighet med det nuvarande representationsskicket har man betonat, att den skulle strida mot den numeriska principen. Vi ha inom konstitutionsutskottet ansett, att det icke varit nödvändigt att gå in på denna fråga något djupare av det enkla skälet, att det är uppenbart, att motionen i det närvarande läget icke kan komma att leda till något resultat. Det hade varit bortkastad tid och möda, resultatet var klart på förhand, och då fanns det ingen anledning att ha några diskussionsövningar angående lämpliga vägar för den händelse man skulle göra det, som

man vet, att man icke kommer att göra. Men så mycket vill jag säga, att den numeriska principen icke i detta fall är ensam. Vi få icke glömma bort, att denna princip för den svenska representationen kompletteras med *principen om samfällda val*, och därmed förfaller också den siste talarens erinran om Gotland. Där är den numeriska principen fortfarande gällande, och den samfällda valprincipen är bibehållen. Här bleve i fråga om lapparna förhållandet ett helt annat. Lapparna skulle icke gå in på samfällda val, utan de skulle bilda en grupp för sig, som dessutom finge en numeriskt felaktig representation.

I likhet med den förste ärade talaren är jag icke någon beundrare vare sig av samfällda val — jag vet icke, men jag antager, att han icke heller är det, eftersom han vill ha en särskild representation för lapparna och även för andra intressen, som kunna göra sig gällande — eller av den numeriska principen, men dessa mina känslor och åskådningar får jag behålla för mig själv, så länge den svenska lagen står på den ståndpunkten, att vi faktiskt ha den numeriska principen med samfällda val. Konstitutionsutskottet har icke kunnat ha någon tanke på en rubbning för lapparnas skull av denna princip, ty det skulle beröra hela representationsfrågan och skapa ett annat läge, det skulle vidga frågan till en allmän representationsfråga.

Nu vet jag visserligen, att den ärade motionären i olikhet med andra jurister mycket gärna blandar samman det som bör hållas isär. Andra jurister kunna visserligen göra detsamma, men då ha de vanligen något mål att vinna. Det underliga med den ärade motionären är, att han i allmänhet blandar ihop det som bör hållas isär just när han har utsikt att förlora allt därigenom.

Den förste ärade talaren ville också, att konstitutionsutskottet skulle bilda ett sammansatt utskott med första lagutskottet för lappfrågans behandling. Jag är ense med den ärade talaren därom, att konstitutionsutskottet mycket väl kan och bör bilda sammansatt utskott, när det finnes någon anledning därtill. Men det finnes ett område, där en sådan anledning saknas, och det är, när det gäller representationsfrågor. Genom att blanda ihop frågan om lapparnas förhållanden i allmänhet med frågan om lapparnas representation vinner man ingenting. Representationen är en fråga för sig, och den behöver icke binda lagstiftningen om lapparna, såsom den ärade motionären synes ifrågasätta. Just i det fallet är ett sammansatt utskott både olämpligt och oriktigt.

Sedermera erinrade den ärade förste talaren, att vi ha en gångens tids erfarenhet i vårt land om att särintressen blivit beaktade. Ja, han gick till och med så långt, att han sade, att städerna till en början i det nuvarande representationskicket voro representerade mer än landsbygden, och att det var därför, att de ansågos ha särskilda kulturella intressen. Men så växte landsbygden, och då blev det ändring härutinnan. Förhållandet var tvärtom, att städerna växte till, så att den fara, som låg däri, att den minoritet, som de från början utgjorde, icke skulle bli väl representerad, totalt försvann, och de tvärtom höllo på att bli överrepresenterade i förhållande till landsbygden. Det kunde man icke vara med om. Man ville giva dem en större representation därför, att de voro efter landsbygden, men när de sedan växte till, så att de blev en annan relation, så tog man och ändrade förhållandena.

När den ärade talaren sade, att vetenskapen är det som man har att ytterst hålla sig till, motsade han sig själv, enär han i en tidigare motion, som vi förut behandlat med anledning av Kelloggfördraget, förklarat, att vetenskapen icke kunde ge någon ledning. Däruti giver jag honom rätt. Vetenskapen kan icke giva någon politisk ledning, det är icke dess uppgift. Den har att förklara förhållanden och ting, men icke att vägleda i politiska, ja icke ens i nationalekonomiska ting.

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.

(Forts.)

Jag tror icke, att det överhuvud taget är något skäl att göra något nummer av att utskottet icke velat vara med om den utredning, som begärts och om vilken reservationen lämnar upplysning. Den man, som ifrågasattes att inbjudas till utskottet för att lämna upplysningar, tillfrågades i alla fall under hand, huru det förhöll sig med vissa saker och ting i fråga om lapparna. Men vad utskottet icke ville ha var en särskild föredragning av frågor, som icke angick konstitutionsutskottet. De faktiska upplysningar, som sedan kunde behövas för betänkanDET, ha vi fått, och de finnas tillgodogjorda i betänkanDET, som kanske innehåller mer än vad som synes för den ärade motionären. Motionären klagar över att utskottet icke ingått i någon prövning av frågan, och han kommer alltid tillbaka med detta påstående. Utskottets utlåtande är kortfattat, men vad det har velat säga, är sagt i detta utlåtande, och om utskottet icke har kommit med något nytt, beror det på, att motionären upprepar samma sak år efter år, även om det någon gång dröjer tio år mellan varje gång. Under sådana förhållanden finnes det inga skäl att gå närmare in på detta spörsmål, och därför hemställer jag, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman: Herr talman! En föregående talare, herr Vennerström, ville låta påskina, att jag icke skulle vara tillfredsställd med behandlingen inom utskottet, därför att jag begärt en utredning i fråga om vissa ändringar i bestämmelserna angående lapparna. Men denna utredning begärde jag icke för min egen skull, utan för att den skulle skingra vissa oriktiga föreställningar om lapparna hos andra ledamöter av utskottet. Denna utredning kom emellertid till stånd. Jag kan icke hjälpa, om herr Vennerström icke tagit del av den, och i varje fall tyckes han icke ha tagit något intryck av densamma.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Bergman: Herr talman! Jag hyser för min del mycken sympati för denna motion. Om jag likväl icke nu instämmer i herr Vennerströms yrkande om direkt bifall, beror det på att ett yrkande om en speciell representation för en viss folkgrupp enligt min mening närmast bör utgå från denna folkgrupp själv, och man har ju knappast ännu hört av någon särskild rörelse bland lapparna för en särskild representation i riksdagen, såvitt mig är bekant. Men saken är av intresse, och det vore ju önskvärt att få del av vad den speciella lappexpertisen säger.

Det som jag närmast känner mig benägen att yrka skulle därför vara återremiss i det syfte, som framgår av herr David Bergströms reservation. Jag tror mig veta, att ett sådant yrkande kommer att framställas, och i så fall kommer jag att rösta för detsamma.

Vad själva saken beträffar har det gjorts gällande i utskottets utlåtande, att, om man skulle giva lappbefolkningen en speciell representation, även »andra av speciella intressen och särskilda levnadsförhållanden sammanbundna befolkningsgrupper», såsom en konsekvens av ett dylikt stadgande skulle kunna påfordra egen, av vederbörande folkgrupps numerära styrka icke betingad representation.

Jag vet icke, vad det skulle vara för befolkningsgrupper. Judarna ha nämnts, de skulle vara, har det sagts, ungefär lika många till antalet som lapparna, men de leva ju ibland oss under samma förhållanden som vi själva i olika yrken och äro blandade med den övriga befolkningen. Det finnes visserligen en viss rasskillnad mellan oss och dem, men den spelar ju ej någon praktisk roll. När det gäller en befolkning som den lapska, så är ju rasskillnaden vida större, och framför allt skilja sig ju lapparna från övriga svenskar genom sitt nomadiska levnadssätt. Motionären har väl knappast väsentligen tänkt på den bofasta

lappbefolkningen utan fastmera på den nomadiserande. Denna är en alldeles säregen befolkning. Jag känner icke någon annan verklig parallellföreteelse än möjligen zigenarna, men de äro ju en försvinnande liten grupp, till och med i jämförelse med lapparna. Lapparna utgöra icke mer än c:a 7,000 personer, men zigenarna äro väl endast några hundra personer.

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.
(Forts.)

Nu säger man, att även lapparnas antal är så litet, att de skulle bli alldeles överrepresenterade i jämförelse med den övriga befolkningen, om de skulle få en särskild representant. Det argumentet har förut bemötts ur åtskilliga synpunkter. Jag vill endast tillägga, att en eventuell utredning finge väl giva vid handen, huru denna representation skulle kunna ordnas. Det skulle t. ex. kunna tänkas, att det bleve en representant för lappbefolkningen endast i en av kamrarna. Den övriga befolkningen är ju representerad i bägge kamrarna, och genom en anordning på det sätt jag antydde skulle lapparnas överrepresentation icke bli så stark, att den kunde sägas innebära ett privilegierande av denna befolkning.

Det finnes onekligen skäl för, att en så säregen folkgrupp som denna kunde böra ha en särskild representation. Man har sagt, att andra, som äro intresserade för lapparnas bästa, kunna framföra de synpunkter, som de vilja ha fram. Något sådant sade man också en gång i avseende på t. ex. kvinnans representation: det går lika bra för henne att få fram sina önskemål genom män, sade man, men kvinnan lär aldrig — och med rätta aldrig — erkänna, att hennes personliga representation ej behövs. Den argumentationen, att andra representera lika bra som de, som bäst måste känna sina egna behov, är icke hållbar, synes det mig.

Vidare har man sagt, att det skulle kunna göras gällande likadana krav från till exempel den finska befolkningen. Ja, det kan sägas ur rassynpunkt. Men å andra sidan är det ju dock så, att den finska befolkningen lever under precis samma förhållanden som den svenska. Äro finnarna tillräckligt många och enhetliga på ett större sammanhängande område, ja då få de sin särskilda representation redan under nuvarande ordning, men äro de blandade med den övriga befolkningen och den andra befolkningsgruppen utgör det större antalet, så blir det väl den, som närmast blir representerad. Det har för övrigt, såvitt jag vet, bland finnarna ännu mindre än bland lapparna gjort sig gällande något speciellt önskemål att bli särskilt representerade.

Det som för mig är huvudsälet till att jag icke omedelbart vill gå med på motionen är, att ett sådant yrkande icke på något mera energiskt sätt blivit från lappbefolkningens egen sida framställt. Jag uttalar emellertid mina sympatier för tanken, och kommer ett yrkande om återremiss fram, så ansluter jag mig till detsamma.

Herr Vennerström: Herr förste vice talman! Herr Bergman yttrade, att en sådan framställning som den här föreliggande egentligen icke borde utgå från en riksdagsman utan ifrån lapparna själva. I så fall skulle herr Bergman mera bestämt kunnat reflektera på att gå den väg, som motionären föreslagit.

Nu ligger visserligen icke någon framställning från lapparna bakom motionen i år, men en dylik låg bakom motionen år 1920. Vid det tillfället fattades åtskilliga beslut vid åtskilliga församlingar av lappar, vari man begärde representation i riksdagen och även instämde i herr Lindhagens yrkande. Jag ber att få meddela, att jag själv den gången, såsom ledamot av andra kammaren och såsom varande i en viss kontakt även med lappar, ehuru icke inom mitt län, fick påstötning från lapparnas sida, att det vore befogat att gå den väg, som herr Lindhagen föreslagit.

Även sedermera ha uttalanden kommit från lapparnas sida, och herr Lindhagen erinrade om ett uttalande i deras tidning år 1928, så nog äro lapparna

Om egen re-
presentation i
riksdagen för
lappbefolk-
ningen.
(Forts.)

själva pigga på att få denna representation. Men de äro splittrade och fara än hit och än dit uppe på fjällvidderna, och det är därför icke så lätt för dem att anordna opinionsmöten på samma hyggliga villkor, som vi kunna göra i den övriga civilisationen.

Herr Hellberg: Herr talman! På grund av en tillfällig resa har jag varit hindrad att deltaga i utskottets behandling av denna fråga. Men jag erinrar mig, att jag, då frågan var före för tio år sedan, ställde mig litet tveksam till densamma. Och det var då inte bara jag, som var tveksam utan, såsom synes av de siffror, som blivit anförda i utskottets betänkande, själva kammaren var ganska tveksam. Det var bara på åtta röster, som det kom an, att inte motionen blev bifallen.

Min tveksamhet motiverades väsentligen därav, att jag hade svårt att tänka mig, huru en befolkning, som lever spridd över så stora områden, skulle kunna samverka för att utse en representant. Lapparna bo ju ända upp från Norrbotten ned till Jämtland. Jag hörde mig också för hos en person, om vilken jag trodde, att han väl kände till förhållandena, och han tyckte inte heller, att det skulle vara någon praktisk anordning.

Däremot får jag erkänna, att den siffermässiga motiveringen inte på mig gjorde något synnerligen starkt intryck.

Det har av en annan talare framhållits, att avvikelser från representationsreglerna förekomma, och överhuvud taget är jag inte någon vän av en stel likformighet över hela linjen. Jag minnes en gång, då jag var inne i den franska deputeradekammaren och såg en neger sitta bland de andra medlemmarna, att det på mig såsom turist gjorde ett trevligt intryck, att det kunde finnas en representant, som så mycket avvek från de andra.

Jag kan heller inte tycka, att de konsekvenser, som framhållits av ett medgivande åt lapparna, skulle kunna bli så betänkliga. Skulle det komma framställningar från andra folkgrupper, exempelvis finnarna, finge man ju taga upp och pröva dem.

Jag har emellertid inte kunnat värja mig för det intrycket, att denna fråga blivit litet lättvindigt behandlad inom utskottet, och särskilt har jag fäst mig vid herr David Bergströms reservation mot utskottets beslut att inte tillåta en expert, en fackman på de lapska förhållandena, uttala sig inom utskottet. När det gäller en sak, om vilken utskottet har ganska liten kännedom, såsom här är fallet, är det endast en billig begäran att denna expert eller eventuellt någon annan, som kände till förhållandena, skulle få för utskottet utreda, huru det förhåller sig. Jag har därför kommit på samma tanke som förut här antytts, nämligen att en återremiss i detta fall skulle vara motiverad. När kammaren sista gången var så delad, att det vippade mellan majoritet och minoritet för den ena eller andra sidan, och om det fortfarande finnes så starka sympatier för denna sak, är detta, tycker jag, fullgiltig anledning till att söka utreda förhållandena litet bättre, i varje fall få en mindre formell motivering än den som nu förekommer.

Herr Lindhagen har sagt, att ett yrkande om återremiss skulle vara värdeöst och omöjligt, och kanske är det så. Men då jag tycker, att det finnes fog att framställa ett sådant yrkande, så gör jag det, herr talman.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Den ärade siste talaren är ledamot av konstitutionsutskottet, men han var icke närvarande, när detta ärende behandlades, och jag kan därför förstå, att han nu gärna skulle önska tillfälle att inom utskottet diskutera frågan. Emellertid vill jag alldeles bestämt hävda, att frågan inom utskottet är så pass debatterad och utdebatterad, att en återremiss är fullkomligt lönlös.

Den ärade talaren har fäst sig vid herr David Bergströms reservation. Ja, det är mycket riktigt, att den står där, och likaså är det mycket riktigt, att utskottet icke har velat höra denna särskilda expert, som han begärde, men detta därför att han *icke* var expert beträffande konstitutionella frågor. Han är tillsyningsman över lappundervisningen, men icke ett spår expert i fråga om konstitutionella frågor ens beträffande lapparna, och det är sådana experter det här kunde bli tal om. De faktiska upplysningar vi behövt med hänsyn till kännedomen om vissa lapska förhållanden, när det gällde att utforma utskottets betänkande, dem ha vi fått genom att vända oss till denne expert. En promemoria om lapplagstiftningen har upprättats inom utskottet och visats för den ledamot, som särskilt önskat dess upprättande, nämligen herr Ekman, och herr Ekman har icke yrkat på, att den skulle intagas i utskottets betänkande, därför, att den icke rörde det konstitutionella. Varför skulle frågan nu återremitteras för att utskottet skulle bli i tillfälle att höra en expert rörande en fråga, som icke hör dit? Det förefaller mig, att den anordningen borde göras inom första lagutskottet, som också har lappfrågor under behandling, men jag tillåter mig icke att giva något råd i det avseendet. Den ärade talaren torde finna, att någon tillräcklig grund för en återremiss icke kan ligga däruti, att vi skulle få en s. k. mindre formell motivering för alldeles samma slut som nu.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergström, David: Herr talman! Jag hade icke tänkt att yttra mig utöver vad jag gjort vid behandlingen av denna fråga inom konstitutionsutskottet. Men sedan konstitutionsutskottets ordförande haft sitt andra anförande i frågan, kan jag icke underlåta att påpeka, att, när man i konstitutionsutskottet påyrkar hörande av en sakkunnig man, detta icke nödvändigtvis innebär att det skall vara en sakkunnig man i konstitutionella frågor. Det var icke det, som i detta fall ifrågasattes inom utskottet, utan det var att få höra en man, vilken, såsom det heter i min reservation, kände till den lapska befolkningen och dess förhållanden i här ifrågavarande avseenden. Det är någonting helt annat, herr Reuterskiöld!

När denna sak var före inom utskottet, så hade där, märk väl, innan klubban föll för behandlingen av denna fråga inom utskottet, och alltså innan beslut fattats om att avslå motionen, icke ett ord av ordföranden meddelats till utskottet om att man låtit höra denne man eller någon annan sakkunnig. Icke ett ord, herr Reuterskiöld!

Jag vet ännu i denna stund icke, huruvida detta hörande då ens hade skett. Om det har skett, såsom det här antyddes av herr ordföranden, genom någon av kansliet, så upplystes om denna sak icke ett ord inför sittande utskott förrän den dag, då vi justerade utlåtandet, då herr ordföranden behagade meddela, att man hade hört denna person.

Det är ett mycket underligt tillvägagångssätt, herr ordförande, att relatera denna sak inför kammaren såsom ett tillfrågan under hand, utan att lämna fullständiga upplysningar om, huru och när detta tillfrågan har skett. Och för övrigt, betydelsen av ett hörande inför ett utskott består icke uteslutande däri, att den som höres framställer sin mening och giver en del upplysningar om förhållandena, utan det allra viktigaste kommer vanligtvis först sedan, då de, som *skola* höra personen i fråga, bli i tillfälle att framställa sina spörsmål och få dem besvarade.

Jag har icke kunnat undgå att stryka under, att i detta fall har icke något hörande i gängse ordning skett inför konstitutionsutskottet.

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.

(Forts.)

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Jag får verkligen erkänna, att jag begått ett förbiseende genom att inte åberopa det av Vännerström anförda förhållandet med Gotland, där man ändå av gammalt har samma levnadsvanor som vi. Konstitutionsutskottet, som naturligtvis haft kännedom om en sådan sak, har dock förvånansvärt nog försökt hävda den numeriska principen utan att känna det genant att blunda för det konstitutionella faktum, som heter Gotland. I främmande land, på andra sidan havet, har man ock kunnat ta hänsyn till minoritetsbildningar. Saken finge för det nu föreliggande fallet naturligtvis ordnas på det sättet, att lappbefolkningen ej skulle gå fram vid val som det övriga riket, utan göra sitt eget val.

Nu framhöll herr Reuterskiöld särskilt — och det kom igen i hans anföranden som en reminiscens av den gamla konstitutionella överhögheten — att här rör det sig om en konstitutionell fråga, och då kan det inte komma i fråga att man blandar in livsförhållandena. Jag vill fästa den ärade professors uppmärksamhet därpå, att det är livsförhållandena, som äro A även i de konstitutionella frågorna, och att det är de senare, som skola rätta sig efter livsförhållandena. Att i ett sådant utskott som konstitutionsutskottet vägra livsförhållandena att komma till tals, därför att de sägas inte röra de konstitutionella frågorna, är väl ett abderitiskt åskådningssätt, byggt på en grundmurad konservatism.

Nu har här framställts ett återremissyrkande. När det gäller att samla röster, för att lappbefolkningen inte skall känna sig alltför övergiven i år till skillnad från 1920, så är även en sådan opinionsyttring av värde. Jag vill i varje fall rösta för ett återremissyrkande i första omgången, om proposition framställles på samma sätt, som man gör i Stockholms stadsfullmäktige, så att återremissyrkandet toges först, och om det avslås, går man över till behandling av realiteterna. Det är så mycket större skäl därtill, som man ger utskottet ett tillfälle att trots dess kännedom om Gotland ge skäl, varför det gått renrakat på sifferprincipen. Ett utskott får inte uppföra sig på det sätt, som skett. Det bör ha en reprimand och få ge skäl för, varför just Gotland ensamt skall få utgöra ett undantag från siffrornas likformighet.

Vidare bör uppmärksammas den mening, som uttalades av utskottets ordförande, att livsfrågorna inte ha någonting att betyda framför de konstitutionella frågorna. Det är som sagt alldeles tvärtom. En så bakvänd uppfattning hos den högsta ledningen i ett konstitutionellt utskott bör verkligen förtjäna en erinran, att vederbörande möjligen befinna sig på villovägar.

Herr Reuterskiöld: Den uppfattning, som nyss uttalades av en reservant inom utskottet beträffande hörandet av expert, innebar, om kammarens ledamöter behagade uppmärksamt jämföra vad som sagts, inte någon som helst avvikelse från vad jag tidigare har anført. Jag tillåter mig påpeka, att när den ärade talaren framställde yrkande inom utskottet om hörande av denne expert på lapparnas förhållanden, blev det inom utskottet proposition på detta yrkande, varvid utskottet avslög detsamma. Ordföranden kunde därvid inte göra något, utan det var utskottet, som avslög. Sedermera vid samma sammanträde gick man över till frågans sakliga slutbehandling, och det är alldeles uppenbart, att efter den debattens avslutande och sedan sakbeslutet fattats om motionens avstyrkande det inte kunde vara möjligt att anordna någon som helst utredning genom denne expert eller att, sedan framställningen var av utskottet, jag vill minnas tämligen enhälligt, avslagen, ens höra under hand en expert. Det har jag heller aldrig någonsin påstått. Men däremot hade under debatten från annat håll — det var av herr Ekman — framställts yrkande om att en sammanställning skulle göras genom kansliet av de stad-

ganden, som nu kunna finnas angående lapparna, jämfört med vad som gällde för en tio år sedan. Vid denna promemorias uppställande var det däremot alldeles naturligt, att kansliet med presidiets medgivande och under presidiets ledning tillfrågade den av den ärade reservanten anvisade experten, ty där gällde det blott faktiska upplysningar om lagstiftningen. Därjämte var det i detta hänseende särskilt en fråga, om det tillåtes mig att framhålla det, där han möjligen kunde lämna upplysning om praxis, och det var i frågan hur det förhåller sig med den mantalsskrivning, som är nödvändig med hänsyn till nomadiserande lappars införande i röstlängden, och de upplysningar, som därvid lämnades, voro av den natur, att de voro tillräckliga för betänkandets uppsättande och utformning. Så skrevs utskottsbetänkandet och kansliet utarbetade den promemoria, som jag nyss antydde, vilken uppvisades för den, som begärt densamma, nämligen herr Ekman. Under sådana förhållanden kan jag inte finna, att den utredning, som den ärade reservanten ville ha, överhuvud taget kunde åstadkommas, efter utskottets beslut, för utskottets överläggningars skull utan blott för betänkandets skrivande med hänsyn till de erinringar, som under debatten gjordes.

Den återremiss, som nu yrkas, skulle innebära en uppmaning till utskottet att i lappfrågan överhuvud taget höra denne expert, vars hörande utskottet förut har avvisat. Ja, det kan man naturligtvis göra, men vad är det för nytta därmed? Vad är det för nytta med att höra denne expert, vars uttalanden sedermera den ärade reservanten vill uppta till behandling, inom ett utskott, som inte har med hela denna lapplagstiftning att göra? I fråga om det konstitutionella — det vidhåller jag fortfarande — kan från denne person inte påräknas någon som helst expertis. Den kännedom vi behöva med hänsyn till frågans bedömande ur konstitutionell synpunkt har utskottet.

Att här göra en undersökning om lapparnas säregna förhållanden, som möjligen kunde påkalla en särskild representation, är väl tämligen överflödigt, om man principiellt går emot, att de skola ha en särrepresentation. Vi ha inom utskottet klart och bestämt intagit den ståndpunkten, att man inte kan för denna motions skull rubba grundvalarna för vår representation med hänsyn till lapparnas säregna förhållanden, hurudana de än må vara. Det förefaller mig därför fortfarande, som om det var rimligt och naturligt, att utskottet avstyrde saken. Jag kan inte heller anta, att utskottet i denna punkt skall på något som helst sätt ändra sin ståndpunkt. I övrigt torde ju en återremiss, därest inte båda kamrarna göra den, inte leda till något annat, än att utskottet inbjuder första kammaren att fatta beslut. Jag anser, att kammaren överhuvud taget kommer enklast och lättast och riktigast från alltsammans, om man nu bifaller utskottets hemställan.

Herr Bergström, David: Ja, herr talman, den utredningsmetod, som den ärade ordföranden i konstitutionsutskottet nyss har beskrivit, synes mig inte vara att anbefalla. Den kan kortast betecknas med det gamla ordet om att kasta jästen in i ugnen efter brödet, och det tyckes mig inte vara den lämpliga formen för en saklig behandling av ärendena.

Herr Lindhagen: Jag kan helt och hållet instämma med den ärade utskottsordföranden, då han sade, att riksdagen kommer enklast ifrån saken genom att bifalla utskottets hemställan. Men nu har denna sak många sidor, som inte alls äro berörda av utskottet, och även om utskottsmajoriteten anser, att den inte vågar sig på saken, så bör den i alla fall skriva en intelligent motivering. Redan detta skulle understryka sakens betydelse och binda lapparna lättare vid fäderneslandet än en sådan här »enkel» motivering gör.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att detta inte blott, som ordföranden

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.
(Forts.)

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.
(Forts.)

framhöll, är en konstitutionell fråga, där man inte behöver ta någon hänsyn till sakfrågan, utan det är med utskottets utgångspunkt också en fråga om siffrornas hegemoni, vilket utskottet förbisett. Vi vilja ha skäl från utskottet, varför man kan behandla Gotland annorlunda än det övriga riket och varför det, som passar för Gotland, inte passar för Lappland. Utskottet har där inte kunnat lägga fram några skäl, som vi förstå, utan bara förskansat sig bakom den »konstitutionella frågan». Vi måste tillika begära ett vägledande ljus från utskottet, varför frågan om de europeiska minoriteternas angelägenheter inte i detta fall har samma betydelse, som vid de internationella förhandlingarna tillmätas densamma.

Jag tror nästan att utskottets ordförande är alltför säker på sina pappenheimare, då han tror att de bara komma att slå till och säga detsamma som han. Det vet nog ordföranden, hur det går till i sådana frågor. Utskottssekreteraren författar efter ordförandens diktamen ett betänkande, och så framlägges det utan att man just får så synnerligen lång tid att se på det på förhand, och så går det igenom. Men om det kommer till andra stämmor, som begära att man skall tänka sig närmare för, så tror jag, att även om många fortfarande gå på avslag, man dock skulle kunna lägga det på ett sjäfullare sätt i nationens sköte än som skett här.

Herr Reuterskiöld: Endast ett par ord. I allmänhet brukar utskottet skriva sina motiveringar i nära anslutning till det sätt, varpå de remitterade motionerna varit avfattade. I det nu föreliggande fallet har så också skett.

Då vidare den siste ärade talaren nämnt Gotland, vill jag upplysa, att Gotland diskuterades inom utskottet både vitt och brett. För utskottet framstod det emellertid så självklart, och det uttalades också under debatten, att den frånvikelse från siffermässighetens proportionstal, som skett i fråga om Gotlands representation, sammanhänger med den heliga proportionalismen, och den kan man ju inte komma ifrån. Men det är en sak. En annan sak är att medgiva avvikelser för en särdel av nationen, som skulle få en representation alldeles oberoende av denna proportionalism. Man kan göra en detaljavvikelse från en princip, som för övrigt orubbad gäller, då det inte är fråga om ett väsentligt avsteg, men här är det fråga om ett verkligt väsentligt avsteg.

Beträffande den förut gjorda erinringen från den ärade reservanten, att den utredningsmetod, som här tillämpats, vore såsom att kasta jästen efter degen i ugnen, så vill jag säga, att jämförelsen slår inte till, därför att här var det inte någon utredning alls utan endast inhämtande av faktiska upplysningar i och för den promemoria, som kansliet på grund av yrkande från annan utskottsledamot — icke reservanten — efter utskottets beslut skulle till justeringen utarbета.

Jag vill slutligen säga, att även om det är enklast att ta utskottets förslag, så tillät jag mig också säga, att det var riktigast, och jag tillåter mig nu att betona framförallt den synpunkten.

Herr Lindhagen: Nu fingo vi höra, att den gotländska särrepresentation tillkommit av hänsyn till den heliga proportionalismen. Men utom den heliga proportionalismen finnes det, herr Reuterskiöld, andra saker, som också äro heliga, exempelvis folkspillrornas livsförhållanden, och i namn av den heligheten, herr talman, skall jag be att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats 1:0 att vad

utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; samt 3:o) att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Om egen representation i riksdagen för lappbefolkningen.

(Forts.)

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits återremiss, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till utskottet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lindhagen* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—71;

Nej—24.

Herr statsrådet *Bismark* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 106, med förslag till lag om vägrätt m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 30, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till väg- och vattenbyggnadsväsendet jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte i riksstaten för budgetåret 1930/1931 under sjätte huvudtiteln uppföra det ordinarie förslagsanslaget till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med oförändrat belopp 167,500 kronor.

Ang. avlöningen för vissa tjänstemän i väg- och vattenbyggnadsdistrikten.

I motiveringen hade utskottet gjort vissa uttalanden beträffande två till utskottet hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 89, av herr *A. O. Frändén* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 181, av herr *V. Hedlund* i Östersund m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid överförandet av de ordinarie tjänstemännen i väg- och vattenbyggnadsdistrikten till indragningsstat måtte i vad beträffade såväl förmåner på indragningsstat som pension likställa t. f. distriktscheferna Lundström, Insulander och Nilson med de ordinarie distriktscheferna.

Ang. avlöningen för vissa tjänstemän i väg- och vattenbyggnadsdistrikten.

(Forts.)

Herr Frändén: Herr vice talman! För den välvilliga behandling, som min och mina medmotionärers motion rönt i statsutskottet, ha vi anledning att vara tack samma.

Ehuru väl jag vill utläsa statsutskottets enhälliga utlåtande på så sätt, att den fråga det här gäller skall av Kungl. Maj:it senare upptagas och på ett för vederbörande nöjaktigt sätt ordnas, vilket i stort sett skulle vara ett lindrigt bifall till motionen, så är det ändå så, att jag svävar i en viss okunnighet, om detta är den rätta tolkningen av utskottets uttalande. Förhållandet är ju, som vi i vår motion anför, att år 1922 utnämndes en ordinarie distriktschef och samma år någon månad senare tre distriktschefer som tillförordnade. Oaktat deras tjänsteförhållanden — möjligen med undantag för den yngste — varit fullt likartade, skola nu, vad beträffar pensionsfrågan, de tillförordnade endast erhålla halva den pension, mot den som samma år utnämnd ordinarie befattningshavare åtnjuter. Vilken uppfattning man än må ha, kan man knappast undgå att finna, att de tre i motionen omnämnda tillförordnade distriktscheferna i den kungl. propositionen blivit styvmoderligt behandlade. Detta förhållande blir så mycket mera kännbart för dem, när det gäller pensionen, då man vet, att det åtminstone är en av dessa distriktschefer, som av olika anledningar icke haft förmånen att kunna samla ett för sin framtid nödigt sparkapital. Dessa tillförordnade distriktschefer bli nu på grund av den nya organisationen helt enkelt försatta ur tjänstgöring. De ha ju i alla fall innehaft tjänster, som de enligt de gamla bestämmelserna skulle kunnat inneha och nyttja till sin egen fördel under ännu åtskilliga år. Då jag tänker på dessa plikttrogna statstjänstemän — jag vågar kalla dem så — som var och en på sitt håll ute i landet under så lång tid på ett för staten synnerligen gagneligt sätt omhänderhaft stora och krävande uppgifter, så är det lätt att komma till den uppfattningen, att de icke blivit fullt rättvist behandlade. Oaktat statskontoret och lönenämnden haft vissa betänkligheter att anföra mot att man skulle likställa dessa tre tillförordnade befattningshavare med ordinarie, synes det mig ändå, att man kunde ha tagit steget fullt ut och följt den gyllene regeln, att för lika arbete bör också lika lön utgå.

För att få innebörden i utskottsutlåtandet något närmare klarlagt, vilket givetvis vore i första hand av största intresse för de tjänstemän det här gäller, vågar jag hoppas, då jag ser statsutskottets ärade ordförande här närvarande, att han ville inför kammaren något närmare klarlägga sin uppfattning i frågan.

Jag har för närvarande intet yrkande.

Herr Kvarnzelius: Ja, herr talman, det är alldeles riktigt, såsom den ärade motionären här anför, att vi inom utskottet funnit de synpunkter, som han i sin motion framfört, synnerligen behjärtansvärda. Och det är endast den omständigheten, att vi här haft att taga hänsyn till konsekvenser, vilkas omfattning det för oss varit omöjligt att närmare överskåda, som gjort, att vi inte vågat oss på att gå på bifall till denna motion.

Det förhåller sig ju så, att en hel del av våra ämbetsverk och tjänstemannakårer under de sista åren varit föremål för omorganisation. Följden har blivit, att vi inom många av dessa ha massor av statstjänare tillsatta på förordnande tills vidare. Så är exempelvis förhållandet inom landsfiskalskåren för närvarande. Vilka konsekvenser det skulle medföra, ifall man nu bifölle motionen, är som sagt inte möjligt att i närvarande stund överblicka. Det är dessa omständigheter, som gjort, att jag för min del — och jag tror också detta är händelsen med den utskottsavdelning som behandlat detta ärende, liksom med utskottets ledamöter i övrigt — inte vågat biträda motionärens förslag. Jag är emellertid villig att erkänna, att särskilt ett par av dessa tjänstemän, som här äro i fråga

och som jag personligen känner såsom synnerligen förtjänstfulla och skickliga på sitt område, hade varit förtjänta att komma i åtnjutande av den förmån, som motionen avser att bereda dem. De blevo år 1922 tillsatta på förordnande några månader efter att en av deras kolleger hade blivit ordinarie i vanlig ordning. Sedan ha de fått stå där, och de hade naturligtvis hoppats, att den omorganisation, som utlovats, också skulle bli genomförd, så att de därigenom kunnat få sin tjänsteställning tryggad. Nu har detta inte blivit möjligt för dem genom den nya vägorganisation, varom förslag här framlagts av Kungl. Maj:t, och vilket, som jag hoppas, kommer att bifallas av riksdagen. Därför komma de nu att degraderas till samma ställning som de förut intogo, nämligen till distriktsingenjörer med hälften så hög lön som de skulle varit berättigade till såsom distriktschefer. Följden därav har blivit, att deras änkor, om de falla ifrån, endast få hälften så stor pension som änkan efter en distriktschef, liksom de själva också få sin pension minskad till hälften. I stället för ett pensionsunderlag på 4,000 kronor få de ett pensionsunderlag på 2,000 kronor, och detta för med sig, att änkan efter en distriktsingenjör får nöja sig med en pension på 550 kronor, eller något sådant, under det att hon, om mannen hade varit distriktschef, skulle ha fått 1,100 kronor. Särskilt sistnämnda förhållande tror jag är i mycket hög grad värt beaktande. Men det är ju så, att dessa tjänstemän intagit en särställning inom vår statsförvaltning i så måtto, att de varit hänvisade att uttaga mesta delen av sin årsinkomst i form av sportler och i form av särskilda arvoden för kontrollarbeten, för uppgörande av vägförslag och dylikt. Deras lön är inte större än 3,000 kronor, under det att deras årsinkomster givetvis uppgått till betydligt högre belopp. Det är ju endast en mindre del av deras inkomster, som utgått i form av fast lön, under det att de fått taga in mesta delen i form av honorar av olika slag från vägdistriktet i landet. Detta har gjort, att de kommit i så prekär ställning med hänsyn till sina pensionsförhållanden, och den saken har kanske inte i tillräcklig grad beaktats vid uppgörandet av deras placering i pensionsavseende, då man skolat bestämma, vad som skulle tjäna till underlag för deras pension. Det måste betraktas såsom ett betydande fel i fråga om våra avlöningsförhållanden i allmänhet, att något sådant kunnat äga rum, särskilt med hänsyn till den betydelse, man tillmäter deras tjänsteställning i övrigt, det kan inte förnekas. Men att på rak arm säga, hur saken skall ordnas, har utskottet icke vågat sig på. Vi förlita oss på, att i fall det verkligen visar sig vara av behovet påkallat, kommer Kungl. Maj:t att taga hänsyn till dessa förhållanden i varje särskilt fall, då frågan blir aktuell. Därför har utskottet i sin motivering inte vågat gå längre än utskottet gjort.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 2—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om avskaffande eller förenkling av värnpliktsmönstringen.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft till lagutskott hänvisade motionerna nr 258 i andra kammaren av herr *Andersson* i Malmö och nr 342 i samma kammare av herrar *Sjöström* och *Ahl*.

I den förra motionen hade hemställts, att riksdagen måtte besluta anhålla hos Kungl. Maj:t om utredning rörande avskaffandet av mönstringsskyldig-

Om värnpliktsmönstringens avskaffande m. m.

Ang. avlöningen för vissa tjänstemän i väg- och vattenbyggnadsdistrikten.
(Forts.)

Om värn-
pliktsmönst-
ringens av-
skaffande
m. m.
(Forts.)

heten för värnpliktiga eller sagda mönstrings förenkling samt att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avgiva förslag i ärendet.

I den senare motionen hade föreslagits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt framlägga förslag till sådan ändring i gällande bestämmelser rörande mönstringsskyldigheten, att de s. k. höstmönstringarna avskaffades.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Linder*, som ansett, att utskottet med anledning av herr Anderssons i Malmö motion, II: 258, bort föreslå, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående förenkling av värnpliktsmönstringen samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

2) av herrar *Norman*, *Hage* och *Johansson* i Sollefteå, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, under vilka villkor den i värnpliktslagen stadgade mönstringsskyldigheten skulle kunna avskaffas eller väsentligen inskränkas.

Herr Norman: Herr talman! Frågan om den årliga mönstringsskyldighetens vara eller icke vara hör tydligen till de spörsmål, som gång efter annan återkomma på riksdagens bord. Av den historik, som återfinnes i utskottsutlåtandet, framgår att det i år är nionde gången, som riksdagen har att taga ställning till motioner om mönstringsskyldighetens avskaffande eller förenkling. Vid två tillfällen har riksdagen beslutat skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ärendet, och frågan har inte förlorat sin aktualitet genom att dessa utredningar sagt sig icke kunna tillgodose de önskemål, som framställts utan snarare sökt konstatera att önskemålen icke gå att uppfylla. Spörsmålet kommer igen gång på gång trots utredningarna och trots den avvisande hållning, som riksdagen intagit alltsedan 1917 års värnpliktskommision framlade sitt betänkande.

När jag i utskottet sökt taga ståndpunkt till de nu föreliggande motionerna har jag utgått däriifrån, att det syfte, som i inskrivningsförordningens § 125 anges vara ändamålet med denna mönstringsskyldighet, är av sådan betydelse, att man ej lämpligen kan åsidosätta detsamma, så länge som vår värnkraft skall vara byggd på den allmänna värnpliktens grund. Jag har ej heller ansett eller anser, att de förpliktelser, som i detta fall ställas på medborgarna, äro av någon särskilt tyngande art. Jag har visserligen själv vid ett tillfälle bidragit till det välgörande ändamål, som den så kallade mönstringsfemman tillgodoser, men jag anser därför inte, att det irritationsmoment, som denna bötesfemman säges utgöra, är särskilt stort. Jag var därför synnerligen tveksam, när vi inom utskottet voterade i denna fråga, och jag kunde inte taga slutgiltig ståndpunkt till densamma, förrän jag med utskottsutlåtandet framför mig haft tillfälle att begrunda de olika synpunkterna.

Det är otvivelaktigt så, att det föreligger en hel del praktiska olägenheter, som hänga samman med de nuvarande förhållandena, med den nuvarande ordningen på detta område. Det framgår av motiveringen till bland annat den motion, som herr Andersson i Malmö har väckt, och som utskottsutlåtandet behandlar. Däri återfinnes en statistik över de bötesbelopp, som stadsfogdekontoret i Malmö haft att uttaga på grund av försummad mönstring under tio-

årsperioden 1919—1929. Antalet medborgare, som blivit på grund av försummad mönstringsplikt och försummad adressanmälan påförda böter enbart i Malmö, utgjorde under denna period 14,271 personer. Av dessa ha 32.8 % betalt sina böter. I ett mindre antal fall ha böterna varit felaktigt påförda — vederbörande hade i verkligheten varit befriade från mönstringsskyldighet, eller också voro de döda, då bötesbeloppet skulle avkrävas dem. Men icke mindre än 63.6 % av alla dessa bötfällda ha ej anträffats. Då man därtill ser — vilket också anförts i motionen — att det behövs från 6 ända till 22 olika förfaranden från olika myndigheter och tjänstemän för att »klara av» dessa bötesbelopp och vad därmed sammanhänger, så synes man med skäl kunna påstå, att här föreligger ett system in absurdum. Antagligen råda i andra större städer likartade förhållanden med dem, som påvisats här i motionen beträffande Malmö. I utskottsutlåtandet återfinnes en redogörelse för en hemställd till Stockholms stadskollegium, som en enskild polisman gjort beträffande dessa spörsmål, och däri han framlagt förslag till en annan ordning, vilket vunnit stadskollegiets godkännande. Nu är det väl så, att en enskild tjänsteman utfinner en hel del uppslag för att meritera sig på ett eller annat sätt, men i det här fallet måste det antagas vara så, att här föreligger en djupgående erfarenhet om det opraktiska i den nuvarande anordningen.

Vad landsbygden beträffar ligga väl kanske besvärligheterna inte i så öppen dag som de tyckas göra i de större städerna. Under förra budgetåret uppbars och inlevererades i bötesbelopp, som ådömts i detta fall, omkring 108,000 kronor i hela riket, det vill säga 21,600 medborgare skulle i första hand ha underlåtit att fullgöra denna till synes enkla medborgarplikt. Och om man skulle draga den slutsatsen, att Malmöförhållandena avspeglar vad som råder över landet i dess helhet, så skulle omkring 60,000 personer på ett enda år bliva föremål för myndigheternas åtgörande, därför att de inte fullgöra mönstrings- eller anmälningsplikten. Av dessa skulle då två tredjedelar inte anträffas. Så illa ligger naturligtvis saken inte till beträffande landsbygden, men det är nog alldeles säkert, att det allmänna varje år måste för den här sakens skull ikläda sig allt högre kostnader. Jag ögnade som hastigast igenom protokollen över den andrakammardebatt, som fördes i denna fråga 1927 och fann där bland annat uppgiften, att någonstans uppe i Norrland hade indrivningen av en sådan där bötesfemman kostat inte mindre än 97 kronor 40 öre. Det är också alldeles säkert så, att ur fiskalisk synpunkt är detta arbete med indrivning av dessa bötesfemmor både oangenämt och otrevligt. Jag har då gjort mig den frågan, om det icke är så, att man köper den korrekthet, som skulle utvinnas genom denna tredubbla kontrollanordning på de värnpliktiga — den årliga höstmönstringen, de värnpliktigas adressanmälningar vid flyttning eller tillfällig vistelse utom hemorten och pastorsämbetenas uppgifter om de värnpliktigas ut- och inflyttning i församlingarna och dylikt — om man inte, säger jag, köper den korrekthet, som naturligtvis bör utvinnas genom detta omständliga förfarande, alldeles för dyrt ur det allmänns synpunkt. Jag har den övertygelsen, att en utredning skulle kunna anvisa utvägar till ett enklare förfaringsätt, utan att ändamålet med denna mönstringsskyldighet skulle därmed äventyras. Och jag tror, att riksdagen förr eller senare måste taga denna utredning.

I den reservation, som herrar Hage och Johansson i Sollefteå tillsammans med mig här hava avgivit refereras de olika uppslag, som hava kommit på tal beträffande en ifrågasatt utredning. Jag hemställer, herr talman, om bifall till denna reservation.

Herr Westman: Jag ber, herr talman, att få säga några ord i anledning av den föregående ärade talarens anförande.

Om värnpliktsmönstringens avskaffande m. m.
(Forts.)

Om värn-
pliktsmön-
strens av-
skaffande
m. m.
(Forts.)

Såsom han yttrade är ju denna fråga en gammal bekant, och riksdagen har flera gånger uttalat sin uppfattning i detta ärende. Det har också företagits flera utredningar i frågan, somliga mycket djupgående. Bland annat har en stor parlamentarisk kommission gått till grunden med frågan och undersökt, hur man skall kunna utfinna någon annan metod för att nå det syfte, som dessa mönstringar avse att uppnå, men det har befunnits, att det inte gått att finna någon annan väg. Jag kan heller inte se, att reservanterna givit anvisning på några uppslag, som inte förut varit prövade, och som kunna anses vara så lovande, att kammaren kunde finna anledning tillmötesgå förslaget att sätta i gång en ny utredningsapparat i denna fråga. Det är ju sant, att handläggningen av dessa bötesmål är besvärlig för myndigheterna. Den föregående ärade talaren yttrade på tal härom, att myndigheterna, på sätt som skildras i en av motionerna, måste vidtaga en mängd åtgärder i varje sådant mål, innan det blir färdigbehandlat. Men proceduren är inte mera invecklad i dessa bötesmål än den är i andra bötesmål, och det har dock inte varit reservanternas mening, att man skulle taga upp frågan om förenklad handläggning av bötesmålen i allmänhet. Och att föreskriva en särskild handläggning av dessa bötesmål torde väl inte låta sig göra.

Vidare vill jag framhålla, att om man ser saken ur de värnpliktigas synpunkt, är det väl inte för mycket betungande, när vi ha så kort värnplikt i detta land, att man utsträcker värnpliktsskyldigheten genom att pålägga de värnpliktiga årlig anmälningsskyldighet. Det kan ju för dem inte taga längre tid än högst en kvart per år, en obetydlig tid att offra till det allmänna för att fullgöra en skyldighet. Det är en liten sak för dem, om de äro vana att iakttaga normal ordning och aktsamhet. Jag vill för övrigt erinra den ärade talaren om, att vid den föregående behandlingen av detta ärende var det en av hans partikamrater, som yttrade, att det kunde rent av ur folkuppfostringssynpunkt vara mycket lämpligt, att man vande ungdomen vid tanken på att fullgöra en dylik anmälningsskyldighet.

Det har många gånger sagts, att de militära myndigheterna äro benägna att skära allt över en kam, och att de inte vilja tillgodogöra sig den utbildning och de individuella färdigheter, som mannen i ledet har förvärvat. Mönstringsskyldigheten avser emellertid, att bereda de militära myndigheterna tillfälle att utnyttja den enskildes yrkesskicklighet i försvarssyfte. Det är givetvis en alldeles riktig princip, som ligger bakom mönstringsskyldigheten. Med vår korta övningstid är det också alldeles nödvändigt, att man till det yttersta tillgodogör sig de färdigheter, som det civila livet har bibringat de värnpliktiga.

Herr talman! Jag har inte kunnat finna, att det under behandlingen av detta ärende i år framkommit några anvisningar, som kunde vara förtjänta av att komma under omprövning, då det gäller en rationell lösning av frågan, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Norman: Herr talman! Det var ju en synnerligen lämplig reprimand till mig såsom folkuppfostrare, som utskottets ärade ordförande här gav. Men jag ber att få framhålla, att jag i mitt första anförande yttrade bland annat, att jag inte alls ansåg, att denna förpliktelse var av någon särskilt tyngande art för medborgarna. Det är icke därför att den skulle vara det, som jag gått med på reservationen. utan jag har biträtt denna uteslutande ur synpunkten, att det svenska folket är nu en gång sådant, att det allmänna vid indrivning av dessa böter får vidkännas stora kostnader, vilka jag i varje fall tycker äro tämligen onödiga. De borde vara onödiga ur den synpunkten naturligtvis, att medborgarna själva här skulle offra den här kvarten åt fosterlandet, men de borde också vara onödiga, emedan svenska folket inte vill offra denna kvart,

därför att genom mantalsskrivning och genom bokföring på pastorsexpeditionerna lär väl staten kunna hålla så noga reda på det svenska folket och särskilt de värnpliktiga medborgarna, att de militära myndigheterna därigenom kunde få alla uppgifter, som de önska, utan att de värnpliktiga därjämte varje år skola deklarerera samma uppgifter.

Om värnpliktsmönstringens avskaffande m. m.
(Forts.)

Herr **Linder**: Jag skall, herr talman, inte bli mångordig med hänsyn till det utförliga anförande i saken, som hölls av herr Norman. Jag vill blott säga, att för den, som endast ser huru de bestämmelser, som finnas i värnpliktslagen, i detta avseende verka i det praktiska livet — och detta är fallet med mig — torde det vara klart, att det inte är så litet besvärligt med dem. Herr Norman har nyss citerat förhållandena i min hemstad. Jag kan bekräfta, att de uppgifter, som meddelas i motionen, äro riktiga. Vederbörande stadsfogde har inför mig i magistraten klagat över det mångahanda arbete, som han måste syssla med vid indrivningen av dessa beväringböter. För min del tycker jag, att med litet god vilja skulle förfarandet i allt fall kunna göras betydligt enklare än det nu är. Det är, om jag inte misstager mig, bortåt en halv miljon människor här i landet, som för varje år skola bokas i värnpliktsavseende, och för vilka man skall skriva kvittenser; och då har jag likväl inte tagit hänsyn till alla dem, som ådömas böter för sin försumlighet att mönstra. Men jag vill säga, att det är ett oändligt mångskriveri, och ett oändligt spring för dessa bötesfemmor.

Nu har det sagts, att det förekommit utredningar om den här saken, och man har därvid inte kunnat komma till bättre resultat än som skett. Men den sista stora utredningen i saken ägde rum 1917, och sedan den tiden har väl åtskilligt inträffat. Det har ju skett en rationalisering av arbetet på alla möjliga områden sedan dess, och jag undrar, om inte tiden vuxit sig fram i detta fall sålunda, att det skulle kunna vara skäl att försöka få något nytt, om inte av hela detta förfarande skulle kunna göras något enklare.

Beräffande den reservation, jag avgivit, vill jag betona, att jag inte ställt mig på den ståndpunkten, att jag anser, att mönstringen helt och hållet borde avskaffas. Jag har nämligen den uppfattningen, att efter vad som förekommit i frågan vid många tillfällen, har riksdagen dock ansett, att denna mönstring har med sig positiv nytta, vilket jag inte vill bestrida. Men jag har gått in för, att man borde om möjligt försöka åstadkomma förenkling av bötesförfarandet, och jag yrkar med dessa ord bifall till *min* reservation.

Herr **Westman**: Herr Norman yttrade i sitt anförande, att jag skulle ha givit honom någon reprimand i hans egenskap av folkuppfostrare. Men det var fjärran från min tanke att göra så. Jag endast erinrade om ett yttrande, som vid riksdagens föregående behandling av frågan hade fällt angående den folkuppfostrande betydelse, som ett utkrävande av mönstringsskyldigheten innebar.

Den ärade talaren yttrade vidare, att enligt hans mening borde man inte ålägga de värnpliktiga att själva lämna de upplysningar om vistelseort och dylikt, som de nu äro skyldiga att giva, enär han utgick ifrån, att svenska staten har så väl reda på svenska folket, att de militära myndigheterna skulle från de myndigheter, som syssla med folkbokföringen, kunna erhålla alla behövliga upplysningar om de värnpliktiga. Men nu förhåller det sig i stället så, att dessa upplysningar i regel inte kunna lämnas av andra än de värnpliktiga själva, och om dessa inte vore skyldiga att lämna dessa upplysningar, så måste myndigheterna uppsöka alla de värnpliktiga för att på frågevägen utrona, vad de vilja veta. Givet är, att den metoden skulle bli ännu omständ-

Om värn-
pliktsmönst-
ringens av-
skaffande
m. m.
(Forts.)

ligare och dyrbarare för staten. Då man under debatten klagat över, att den nuvarande metoden är så kostsam, har man alltså samtidigt förordat en annan metod, som skulle bli ännu mera dyrbar för det allmänna.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Lindhagen: Jag kan inte underlåta att även vid detta tillfälle erinra om, hur mycken orätt och hur mycket trassel, som äro förenade med värnplikts fullgörande. Utom värnplikts fullgörande påläggas de värnpliktiga orättvist bördan av mistning av livsuppehållen, av sjukdomsfall, invaliditet och död med mera dylikt. Alla de där frågorna lösas endast genom den allmänna värnplikts avskaffande, något som engelsmän och amerikanare redan ha gjort frivilligt och fyra stater i Europas hjärta tvångsvis fått underkasta sig. Det är enda utvägen ur den nuvarande orätten och trasset.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, dels på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt, dels på godkännande av den av herr Linder vid utlåtandet avgivna reservationen, dels ock på antagande av det förslag, som innefattades i herr Normans m. fl. vid utlåtandet anförda reservation; och förklarades den förstnämnda propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. röst-
rätten vid val
av gode män
m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående ändring av bestämmelserna rörande val av gode män vid lantmåteriförrättningar samt av ledamöter i ägodelningsrätt.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 253, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Karlsson* i Munkedal m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående ändrade bestämmelser för val av gode män vid lantmåteriförrättningar samt av ledamöter i ägodelningsrätt jämte övriga hithörande spörsmål i huvudsaklig överensstämmelse med vad motionärerna anført i motionen ävensom om framläggande för riksdagen av de förslag i ärendet, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrar *Sigfrid Hansson*, *Norman*, *Magnusson* i Kalmar, *Hage* och *Johansson* i Sollefteå, vilka ansett, att utskottets hemställan bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av motionen nr 253 i andra kammaren måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan ändring i 2 kap. 6 § jorddelningslagen och 21 kap. 3 § samma lag, att rösträtt tillkomme de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade.

Herr Norman: I detta utlåtande återfinnes den motivering, som motionärerna ha framfört för sin hemställan. Det framgår därav, att motionärerna anse, att vid ägostyckning enligt ensittarlagen och i liknande fall de sociala synpunkterna inte skulle komma till sin rätt. Detta beroende på den sammansättning, som de organ ha, som ordna dessa ägostyckningar. Motionärerna ha därför ansett, att det borde utredas, huruvida det inte skulle kunna

bli en på andra grunder ordnad sammansättning såväl av gode män som av ägodelningsnämnd, så att just de, som sitta på sina små tomter enligt ensittarlagen, skulle kunna få sina särskilda representanter inom dessa organ. Vidare ha motionärerna framhållit önskvärdheten av att valbestämmelserna bleve sådana, att val av såväl godemän som de elektorer, som skola välja ägodelningsnämnd, kunde ske på vanligt sätt — efter de grunder, som gälla för kommunala val — och utövas t. ex. av kommunalfullmäktige.

Jag vill minnas, att detta sista önskemål inte fick något särskilt stort rum i debatten inom utskottet, utan man diskuterade där huvudsakligen lämpligheten eller olämpligheten av att dessa ensittare och med dem likställda skulle få särskild representation framför allt i ägodelningsnämnden. Och jag vill också minnas, att det framställdes ett yrkande om bifall till motionen med sådant syfte.

Nu ha vi i reservationen ej tagit upp hela problemet, utan reserverat oss för tillmötesgående av endast ett önskemål hos motionärerna, nämligen det, att valrätten skulle ändras — att den begränsning av rösträtten, som nu förefinnes, i det att den endast får utövas av ägare eller innehavare av jordbruksfastighet, skulle ändras därhän, att samtliga i kommunens angelägenheter röstberättigade här skulle ha rösträtt. Jag har anslutit mig till denna reservation, därför, att jag har ansett, att detta önskemål inte behöver kränka någons rätt. I en kommun, där ägarna och innehavarna av jordbruksfastigheter äro i majoritet, kommer det ju i varje fall att vara dessa, som bestämma, och jag är övertygad därom, att även i en kommun, där dessa fastighetsinnehavare äro i minoritet, skulle dessa frågor avgöras efter fullt opartiska grunder även om och framför allt om kommunalfullmäktige skulle få verkställa dessa val. Jag dömer därvid efter de lokala erfarenheter, som jag själv har. Jag hör hemma i en kommun, där socialdemokraterna t. o. m. ha kvalificerad majoritet i kommunalfullmäktige. Jag är alldeles övertygad om, att om där skulle förekomma val av denna art och dessa skulle ske inom kommunalfullmäktige, så skulle dessa i alla fall taga hänsyn till de kvalifikationer, som fordras för dessa förtroendemän: att de skola vara i lanthushållning kunniga och allmänt betrodda, o. s. v. Ingens rätt skulle trädas för när, men jag tror, att det kan ligga en liten smula i detta, att man säger, att de små tomtinnehavarna under nuvarande förhållanden lätt kunna anse sig orättvist behandlade vid dessa ägostyckningar på grund av de nuvarande rösträttsbestämmelserna. Det är mänskligt, om de se saken ur den synpunkten — jag säger inte därför, att det är riktigt, att så är. När det nu enligt min uppfattning i varje fall inte skulle komma att kränka någons rätt, om rösträtten utsträcktes i den riktning, som vi ha förordat i reservationen, så ber jag att få yrka bifall till den av herr Sigfrid Hansson m. fl. avlämnade reservationen.

Herr Lindhagen: Detta är ju en gammal fråga, och man kan inte komma till rätta med den på något sätt, så länge det inte finnes något intresse hos dem, som hava den övervägande makten i samhället, för sociala lagstiftningar. När en sådan föres ut i livet, skall man inte försöka komma den till livs genom att med ena handen taga tillbaka, vad man ger med den andra.

Det är givet, att då här utses personer, som skola tillämpa en social lag, så går det inte an att utse lagens motståndare till dem, som skola verkställa densamma. Det är en naturlig och oförgriflig lagstiftningsmetod, att man bör se till, att de, som skola verkställa lagen, också uppskatta dennas anda i övervägande mån. Men så gör man inte, när man säger, att de, som skola bestämma värdet på alla de här ensittarnas tomter och andra tomtförvärv, skola vara i lanthushållning kunniga. Ty därmed har man ju sagt ifrån, att vilka

Ang. röst-
rätten vid val
av gode män
m. m.
(Forts.)

valbestämmelser man än inför, är det bara jordbrukare, som kunna komma i fråga, med andra ord jordägare eller besittare av jordbruksfastighet.

Den frågan föreligger visserligen inte nu, men man kan väl begära, att de, som utse dessa män, bland de ifrågakommande jordbrukarna åtminstone få tillfälle utse någon, om vilken de veta, att han har sinne för även den andra sidan av saken och vill bestämma ett rättvisare tomtvärde. Det är orimligt, att när det gäller att bestämma värdet på den marken, vilket ju är en huvudsak i hela förrättningen, så skall man lägga detta i händerna på dem, som ha det största intresset av att upprätthålla höga jordpriser i kommunen. Det är inte sagt, att alltid här antydda missförhållanden förekomma, men de finnas i en mängd fall, och jag har hört många klagomål häröver samt även försökt, såväl i riksdagen som annorstädes, att vinna någon rätsida i lagen på dessa punkter. Det är inte bara en känsla hos ensittarna, att detta är på tok, utan de ha rätt i, att lagen är vrång på denna punkt. Ehuru jag skulle vilja gå längre även i fråga om kvalifikationerna för valbarhet, yrkar jag, då den saken inte nu föreligger, bifall till reservationen.

Herr Westman: Herr talman! Reservanterna föreslå en ändring av den nya jorddelningslagen. Denna lag trädde ju i kraft så sent som den 1 januari 1928, och de bestämmelser, mot vilka reservanterna rikta sig, voro föremål för en mycket ingående prövning, innan denna lag, efter mycket långa och mödosamma förarbeten, kom till stånd. Man skulle ju då kanske kunna begära, att som stöd för ett yrkande om ändring av dessa bestämmelser skulle anföras, att erfarenheten givit vid handen, att de verka på ett orättvist och obilligt sätt. Vad det här gäller är att ändra bestämmelserna för val av skiftesgodemän och ledamöter i ägodelningsrätt. Dessa män deltaga ju i avgörandet av frågor, som röra skifte och därmed sammanhängande frågor. Det är således rena jordfrågor, vilka så gott som uteslutande intressera jordägarna. Och man torde kunna säga, att i den mån dessa förtroendemäns verksamhet rör sig på detta område, finns det icke någon som helst anledning till ändring.

Herr Lindhagen motiverade ju också sitt yrkande om bifall till reservationen därmed, att dessa män vid sidan av den uppgift, jag här har angivit, enligt ensittarlagen ha fått uppgift att deltaga i värderingen, då ensittare lösa sina lägenheter.

Herr Lindhagen säger, att värderingarna av dessa lägenheter, som skola lösas, ske på ett orättvist sätt. Jag har sedan flera år försökt skaffa mig en uppfattning om hur det förhåller sig härmed, och jag har från många olika håll hört sägas, att det förhåller sig på det sättet, att dessa smålägenheter få betalas jämförelsevis högt, men det beror därpå, att överhuvud taget smålägenheter i handeln betalas dyrare än större lägenheter. Då är det ju helt naturligt, att en ensittare skall få betala en summa, som kan förefalla dryg, om man jämför den med vad en större egendom i dess helhet skulle kunna anses vara värd, om den styckades ut i mindre delar och man bedömde varje del med hänsyn till egendomens ursprungliga värde såsom helhet betraktad.

Men man har också sagt, att det inom stora delar av landet icke finns några erfarenheter, som skulle giva vid handen, att ensittarna finge betala mera än vad en person skulle få göra, därest resp. lägenhet hade utbudits i handeln. Snarare är det tvärtom så, att lantmätarna och de godemän, som ha att göra med saken, visa all möjlig hänsyn till ensittarna. Jag vågar verkligen tro, att dessa uppgifter äro riktiga, ty efter min erfarenhet om förhållandena i våra landssocknar, t. ex. i Östergötland, är det inte alls så, att jordägarna och lantmätarna äro några motståndare till ensittarlagen och till-

lämpa förbittrade klassynpunkter vid dessa förrättningar. I allmänhet lever man i Östgötasocknarna i god sämja och fred med varandra och vill behandla varandra med all skälig hänsyn och billighet. Den andan präglar också dessa förrättningar.

*Ang. röst-
rätten vid val
av gode män
m. m.*

(Forts.)

Men om herr Lindhagen inte blir övertygad härav, utan anser sig böra påyrka en ändring i sitt syfte, då bör herr Lindhagen naturligtvis yrka på en ändring i ensittarlagen men icke i denna lag, såsom reservanterna gjort. Reservanternas yrkande går längre än vad herr Lindhagen behöver för att nå sitt syfte.

Herr talman! Jag tillåter mig att med stöd av vad jag nu anfört yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Varje gång frågor av denna art förekomma hör jag den siste talaren och andra, som ha samma uppfattning som han, säga, att det har förekommit ingående prövningar av detta ärende. Det har det alldeles inte, herr Westman, utan varje gång ha de avgjorts helt ytligt och enkelt och snabbt efter partisynpunkter. Det är hela utredningen. Det har kanske kämpats till och med i timal. Men våra partihjärnor ha på förhand varit inställda efter våra intressen, av vilka somliga visserligen kunna ur högre synpunkter vara väsentligen oberättigade och andra väsentligen berättigade.

Om man skall stifta en sådan lag som denna, får man för resten se till, att lagen bygges upp med hänsyn till den kännedom, man ur världshistorien förvärvat om människans natur. Då skall man inte sätta den, som enligt människans natur är mest benägen för att vara lagens motståndare, till dess tillämpare och sedan komma och säga, att det visar sig inga olägenheter, man har inte fått någon vetskap därom. Alla orätter i det lilla ske i det tysta bakom fällda rullgardiner och komma sällan fram till allas eller ens mångas kännedom.

Nu har emellertid herr Westman nyss erkänt, att det råder missförhållanden här. De få betala dyrt, sade herr Westman, och det beror på, att alla smålägenheter få betalas dyrare i orterna, än om man köper stort. Det är samma historia, som att den, som inte har råd att köpa mer än en sill i sänder, får betala mer för en sill än den, som kan köpa en hel tunna. Det är häremot, som den sociala lagen är tillkommen, och inte för att låta de priser, som jordägare, när de ha makten, kunna avtvinga dem, som måste köpa jord, bli höga. Meningen är just, att man i detta fall inte skall ge mer än en rimlig betalning för jorden, således inte det privilegierade priset.

Här ser man, herr talman, hur galet det är ställt. Det erkännes t. o. m. av utskottets ordförande.

Herr Westman: Jag vill bara säga, att av herr Lindhagens sista yttrande framgår, att vad han åsyftar är att få ny grund för värdesättningen vid expropriation av dessa små lägenheter. Man skall enligt hans önskan tillämpa ensittarlagen inte bara på det sättet, att jordägaren blir skyldig avstå från sin äganderätt, utan även så, att han är skyldig avstå denna med ekonomisk förlust. Men vill man vinna detta, bör man inte gå denna väg och ändra dessa bestämmelser i jorddelningslagen, utan då skall man taga upp problemet i ett helt annat sammanhang och ge materiella regler rörande värderingen av ensittarlägenheterna.

Herr Lindhagen: Det beror på, hur man ser saken. Men även om man skall obligatoriskt gå efter jordpriserna, så är det väl alldeles tydligt, att en värderingsman, som ej är jordägare, kan se på de gällande priserna med mera

Ang. röst- prutmån än den, som är jordägare, och redan däri ligger således något till
rätten vid val förmän för denna reservation.
av gode män

m. m.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om ytterligare anstånd med fullständigt ordnande av de i 31 § lagen om fattigvården omförmälda anstalterna.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. lag- stiftning om arbetslöshets- försäkring.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 119, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Spångberg* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta att i princip uttala sig för en arbetslöshetsförsäkring enligt i motionen angivna grunder samt i skrivelse till regeringen hemställa om framläggande av lagförslag enligt dessa grunder senast vid 1931 års riksdag.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Linder*, *Sigfrid Hansson*, *Norman*, *Hage*, *Pettersson* i Hällbacken och *Hansson* i Trollhättan, vilka anfört:

»Såsom framgår av den i utskottets utlåtande lämnade redogörelsen, har arbetslöshetsförsäkringsfrågan varit föremål för ett långvarigt och synnerligen ingående utredningsarbete. Resultatet av detta borde ha kunnat läggas som grund för en proposition i ärendet. Regeringens initiativ till kompletterande undersökningar borde ha tagits i så god tid, att ett förslag till denna viktiga frågas lösning kunnat framläggas för riksdagen redan i år. Ett avvaktande av resultatet av den sedan år 1927 pågående utredningen rörande arbetslös- hetens karaktär och orsaker är icke erforderligt med tanke på *försäkringsfrågans* lösning. Vi anse oss för övrigt böra erinra därom, att, då ifrågavarande utredning igångsattes, det på regeringshall eftertryckligt betonades, att den icke borde få utgöra ett hinder för arbetslöshetsfrågans skyndsamma lösning i vårt land.»

Herr **Winberg**: Herr talman! Här ha vi ett utskottsutlåtande igen, som det är rätt så svårt att bli på det klara med, d. v. s. detta gäller inte utlåtandet, utan vad det är svårt att bli på det klara med är, huruvida utskottet är fullt ense om avslagsyrkandet eller inte. I sak får man väl utgå ifrån det förra, trots att det finnes en reservation antecknad av vissa ledamöter, vilka emellertid icke ha något yrkande.

Man talade förut i dag om en fråga, som varit före i riksdagen många gånger förut, och man kan säga detsamma om den fråga som föreligger till behandling nu, nämligen frågan om *arbetslöshetsförsäkringen*. Om inte motionen i denna

fråga i år har åstadkommit något annat, så har den dock medfört, att utskottet genom sitt utlåtande har visat, vilken lång lidandets väg denna fråga har haft att gå till dato. Hur långt stycke, som är kvar av denna väg, vet man inte nu.

Emellertid finnes även i detta fall en sak, som är lika med den, som jag hade anledning att erinra om i onsdags i förra veckan. Förra året motionerades i denna fråga jämväl av socialdemokraterna, i år ha de icke motionerat. De framhöllo då, likaväl som de gjorde beträffande den s. k. tvångslagstiftningen, huru som frågan vid det tillfället inte bara var mogen utan rentav övermogen och huru som vi här i landet snart ha den tvivelaktiga äran att vara den enda stat i Europa, där man från det allmännas sida icke har gjort någonting för att ordna arbetslöshetsförsäkringen, antingen genom lagstadgad arbetslöshetsförsäkring eller ock på så sätt, att staten hade lämnat bidrag till förefintliga arbetslöshetskassor.

Nu har man emellertid från socialdemokratiskt håll här endast uttalat sin förhoppning om att de utredningar, som nu i denna fråga ha pågått i femton år, snart skola vara färdiga, så att man kan komma till något positivt resultat. Det är ju ganska bra, att man hoppas, men det har den svenska arbetarklassen gjort nu i många år, och inför det faktum, att det nu är 22 år sedan denna fråga först motionsledes framfördes i svenska riksdagen och att det är 15 år sedan utredningsarbetet i denna fråga påbörjades, så tycker jag, att det finnes alla anledningar till att inte bara inskränka sig till att hoppas på, att man skall komma nägonstädes här, utan också ge denna förhoppning ett mera positivt uttryck. Och jag måste säga i dag liksom jag sade i onsdags: jag förstår inte den ställning, som socialdemokraterna intaga nu, då de i dag inte ens ha ett yrkande att göra i denna fråga, som dock för den svenska arbetarklassen är av så ofantligt stor betydelse. De ha dock redan vid förra riksdagen förklarat, att det började på att bli tröstlöst att över huvud taget yttra sig i frågan, ty den är övermogen, och det är endast de borgerliga partierna, som i denna sak visa en så fullständig oförståelse för ett spörsmål, som för arbetarklassen dock är så viktigt.

Nu kan det inte falla mig in att ett ögonblick inbilla mig, att jag skulle kunna omvända denna församling i en fråga som denna, men jag skulle dock till herrarnas begrundande vilja framställa den frågan: hur länge tror man egentligen, att man skall hålla på att utreda detta ärende, innan man kommer till något positivt yrkande? Väl förstår jag, att staten och arbetsgivarna å sin sida ha all anledning att säga som så: vi önska egentligen inte något sådant ingripande från statsmaktens sida som åstadkommande av en allmän arbetslöshetsförsäkring, ty dels blir det utgifter för statens vidkommande, dels har man antagligen den uppfattningen, att därest en dylik obligatorisk arbetslöshetsförsäkring förefunnnes, så skulle arbetarna inte bli så angelägna om att skaffa sig arbete. Det senare vill man kanske knappast framföra offentligt, men jag misstänker, att det i alla fall ligger bakom.

Från min utgångspunkt måste jag emellertid säga mig, att det duger inte längre att här komma och tala om att samhället och riksdagens ledamöter naturligtvis äro välvilligt ställda till spörsmålet i fråga, men att utredningarna ännu inte äro färdiga, så att man kan komma till något positivt resultat. Jag vill i detta avseende också upprepa vad som tidigare har framhållits, att här är det på det sättet, att när den ena utredningen är färdig, hittar man alltid på en annan, och när den i sin tur är färdig, är det ändå inte klart, utan vi skola ha ytterligare utredningar. Nu tycker jag verkligen, att det är på tiden, att man kommer något längre än att hålla på med dessa eviga utredningar, och framför allt finnes det all anledning att här säga ifrån bestämt, att nu ha utredningarna pågått så länge, att nu väntar man sig verkligen ett positivt förslag i denna fråga. Det är där, som jag allt fortfarande står fullkomligt oförstående inför den företeelsen, att socialdemokraterna i fjol ansågo sig böra betona, att det var

Ang. lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring.
(Forts.)

Ang. lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring.
(Forts.)

nödvändigt att skarpt markera, att man nu inte kan förhålla denna fråga med utredningar längre, men i år inskränka de sig till att hoppas, att det inte skall draga alltför långt ut på tiden med dessa utredningar, utan att ha något yrkande. Jag tror, att det skulle vara betydligt mera till sakens främmande, om man här verkligen i år från den sidan hade sagt ifrån, att det går inte an att förhålla denna sak längre, utan man måste komma till ett avgörande. Men det är väl, herr talman, på det sättet, som man framhöll här i onsdags, att socialdemokraterna givetvis icke kunna gå med på ett yrkande, om detsamma är framställt av kommunisterna. Emellertid finnes ju alltid den möjligheten, att om en del av dessa reservanter icke hade kunnat gå med på den i ämnet väckta motionen, hade det väl ändå varit en enkel sak att formulera ett uttalande, där man av regeringen hade krävt, att den ofördröjligen och så snart som möjligt framlägger ett positivt förslag till lösande av frågan om arbetslöshetsförsäkring här i landet. Man måste ju komma till den uppfattningen, att här måste den svenska arbetarklassen mer och mer få klart för sig, hurusom den lagstiftande församlingen antingen inte vill taga i tu med att lösa de mera viktiga problemen eller också inte förmår göra det.

Det är märkvärdigt att iakttaga, hur olika man kan forcera utredningar. Här har man, som jag förut framhållit, hållit på i femton år med utredningen av en mycket viktig fråga. Riksdagen fattade förra året ett beslut, varigenom man skulle monopolisera en viss partibeteckning för ett visst parti, d. v. s. man skulle ge socialdemokraterna monopol på valbeteckningen »arbetarpartiet». Den utredningen är allaredan färdig. När det är fråga om sådana saker, som egentligen inte ha någon betydelse, äro fullkomligt obehöfliga och värdelösa, då kan det gå undan med utredningarna, men när det gäller en fråga, som verkligen har vital betydelse, då kan man inte bli färdig ens på 15 år, så att man kan komma fram med ett förslag. Vid sådant förhållande är den enda lärdom, som den svenska arbetarklassen får av detta evinnerliga negativa ställningstagande från riksdagens sida, den, att den inte ett ögonblick kan vänta sig, att den nuvarande lagstiftande församlingen skall lösa dess livsfrågor, och redan den erfarenheten är från min synpunkt nog så värdefull. Det kunde då vara onödigt att under sådana förhållanden göra något yrkande, men jag anser mig dock, herr talman, böra yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Hansson, Sigfrid: Herr Winberg har här givit uttryck åt sin förvåning över, att de socialdemokratiska representanterna i lagutskottet icke kunnat yrka bifall till den föreliggande motionen. Jag tror inte, att herr Winbergs förvåning i detta fall är så värst ärligt menad; jag vågar hålla före, att den inte är mera allvarligt menad än den motion, som har givit anledning till detta utskottsutlåtande.

Om man tar del av motionen, finner man ju, att det är inte bara frågan om att riksdagen skulle uttala den önskan att ett förslag i ämnet skulle föreläggas nästa års riksdag, utan motionen går ut på att man skulle på förhand godkänna vissa i motionen angivna riktlinjer för en sådan lagstiftning. Dessa riktlinjer, som återfinnas på första sidan av utskottets utlåtande, äro av den beskaffenheten, att i varje fall inte jag kunnat utan vidare acceptera dem med tanke på frågans lösning. När vi socialdemokrater intagit en negativ hållning till motionen, har det berott därpå, att vi inte haft möjlighet att inlåta oss närmare på en mera ingående prövning av dessa riktlinjer. Det är klart, att vi skulle ha kunnat föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med en anhållan, att Kungl. Maj:t måtte för nästa års riksdag framlägga förslag i ärendet. Vi ha dock inte funnit någon anledning att göra det med hänsyn till att utskottet i sitt yttrande gjort

ett uttalande, som åtminstone jag anser vara sådant, att det kan tolkas som en önskan från utskottets sida, att ett förslag till frågans lösning måtte komma fram redan nästa år. Det heter sålunda: »Under uttalande av förhoppning att förslag i detta betydelsefulla ärende måtte inom den allra närmaste framtiden av Kungl. Maj:t kunna framläggas för riksdagen, får utskottet hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.» Den förtröstan, som jag härvidlag hyser beträffande innebörden av utskottets uttalande, stärkes, om jag jämför det av mig nu citerade uttalandet med det, som gjordes av utskottet som svar på de vid fjolårets riksdag i samma ärende väckta motionerna. Där nöjde sig nämligen utskottet med att framhålla, att det hyste den uppfattningen, att Kungl. Maj:t med den skyndsamt, som förhållandena medgiva, komme att utan särskild framställning från riksdagen framlägga förslag till lösning av den betydelsefulla frågan. Jag tror inte, att jag gör mig skyldig till en oriktig tolkning av det nu föreliggande utskottsutlåtandet, om jag fattar det så, att det nu gjorda uttalandet innebär, att frågan fallit framåt ett gott stycke.

I den av mig och mina partikamrater avgivna reservationen till utskottets utlåtande har särskilt framhållits, att ett avvaktande av resultatet av den sedan år 1927 pågående utredningen rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker icke borde vara erforderligt med tanke på arbetslöshetsförsäkringsfrågans lösning. Vi ha funnit anledning göra detta påpekande, därför att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet i sina direktiv för den kompletterande utredning, som socialstyrelsen fått i uppdrag att verkställa, förklarat, att man har all anledning att, innan denna fråga upptages till avgörande, avvakta resultatet av det 1927 ingångsatta utredningsarbetet. Socialministern har härvidlag givit uttryck åt en helt annan uppfattning än den, som hans företrädare gjorde sig till tolk för i anslutning till de av honom uppdragna riktlinjerna för ifrågavarande utredningsarbete. Då försäkrade man nämligen från regeringshåll, att utredningen om arbetslöshetens karaktär och orsaker icke borde få utgöra ett hinder för arbetslöshetsförsäkringsfrågans skyndsamma lösning i vårt land. Nu har socialministern icke blott icke fäst något avseende vid denna försäkran utan t. o. m. uppgjort ett så omfattande program för ny utredning, att man kan befara, att denna utredning kommer att tagas som förevändning för ett ytterligare förhållande av arbetslöshetsförsäkringsfrågans lösning. Vi ha med vår förklaring till utskottsutlåtandet velat understryka, att ett sådant ytterligare förhållande icke bör få förekomma, och vi ha funnit särskild anledning att göra detta, därför att utskottet i sitt utlåtande indirekt stött den uppfattning, som socialministern uttalat, att man bör avvakta resultatet av den nu pågående utredningen angående arbetslöshetens karaktär och orsaker. Det är möjligt, att ett sådant avvaktande numera icke innebär så stor risk med avseende å frågans förhållande, ty man får väl hoppas, att det mesta av detta arbete måtte kunna bli slutfört under innevarande år och följaktligen också kunna läggas till grund för ett förslag i ärendet till nästa år, i den mån som det åsyftade utredningsresultatet kan tjäna till grundval för ett förslag i arbetslöshetsförsäkringsfrågan.

Ja, herr talman, herr Winberg hade av vår reservation utläst, att vi hade uttalat en förhoppning om att detta utredningsarbete snart skulle taga slut. Det ha vi inte gjort. Om herr Winberg läser reservationen, finner han, att vi inte ha givit uttryck åt någon förhoppning alls. Detta beror inte därpå, att vi inte skulle önska, att utredningsarbetet skulle slutföras så snart som möjligt, utan därpå, att vi inte ha ansett det vara nödvändigt att särskilt knyta några förhoppningar härom tillsammans med utredningen angående arbetslöshetens orsaker och verkningar. Denna utredning tillmäta vi nämligen inte någon som helst avgörande betydelse för själva arbetslöshetsförsäkringsfrågans lös-

Ang. lag-
stiftning om
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

Ang. lag-
stiftning om
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

ning. Det är detta, som vi ha velat markera i vår förklaring till utskottets utlåtande.

Herr talman! Jag har inte någon anledning att framställa något yrkande. Av vad jag redan sagt torde framgå, att jag i varje fall inte kan yrka bifall till den föreliggande motionen med hänsyn till de riktlinjer, som motionärerna kräva, att man samtidigt skall godkänna.

Herr **Winberg**: Det måtte ha varit för Sigfrid Hansson svårt att fatta, vad jag sade. Jag har inte alls förvånat mig så mycket över att inte socialdemokraterna kunna yrka bifall till motionen, utan jag har tillåtit mig säga, att om man inte kan göra det, återstår alltid den möjligheten att formulera ett yrkande, att riksdagen skulle hemställa, att regeringen till 1931 års riksdag skulle framlägga ett förslag i frågan. Jag känner ju herrarna så pass, att det inte förvånar mig så särdeles, att man inte kan gå med på motionen, men jag ansåg, att när man med sådan skärpa föregående år framhöll, att ärendet ofrånkomligt måste föreläggas 1930 års riksdag, så kunde man i år åtminstone ha yrkat, att ärendet måtte föreläggas 1931 års riksdag.

Nu säger herr Sigfrid Hansson, och jag ser, att jag har misstagit mig däri, att socialdemokraterna inte ha uttalat någon förhoppning om frågans snara framläggande i reservationen. Ja, det var det enda som jag tyckte, att reservationen innehöll. När inte det finnes där, kan jag inte inse, att reservationen innehåller någonting.

Emellertid motiverar herr Sigfrid Hansson nu, såvitt jag fattade honom rätt, socialdemokraternas ställning härvidlag med att utskottet i år gjort ett mera positivt uttalande i frågan än tidigare. Om jag därvid fattat honom rätt, får jag konstatera, att årets motion i denna fråga dock i alla fall har haft en viss betydelse, ty enligt herr Hanssons mening har utskottet uttalat sig så pass positivt, att det inte fanns någon anledning för socialdemokraterna att komma med något särskilt yrkande. Jag har visserligen litet svårt att ur utskottets fåtaliga rader få fram detta innehåll, men om herr Hanssons tolkning nu är riktig, har jag endast att konstatera, att den av herr Hansson som så omöjlig ansedda motionen i alla fall har haft ett visst inflytande på frågans utveckling.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Westman**: Herr talman! Den siste ärade talaren yttrade i sitt första anförande, att de borgerliga partierna ställa sig fullständigt oförstående för denna för arbetarklassen så viktiga fråga. Jag förmodar, att han därvid närmast avsåg arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Men han misstog sig nog alldeles säkert, när han yttrade detta. Det förhåller sig i stället så, att inom vidsträckta borgerliga kretsar intresserar man sig inte bara för arbetslöshetsförsäkringsfrågan, utan man insätter denna i ett större sammanhang. Vad man framför allt intresserar sig för och beklagar är *arbetslösheten*.

För min del har jag fullkomligt klart för mig arbetslöshetens i många fall förödande verkningar för den enskilde och för hemmet. Jag betraktar arbetslösheten som ett socialt ont, som är av den storleksordningen, att det bör vara en av huvuduppgifterna i svensk politik att söka förebygga den och att söka mildra dess verkningar. I den politiken spelar försäkringen endast rollen av ett av de medel, en av de åtgärder, som böra komma i fråga.

Det är under sådana omständigheter givetvis mycket viktigt, att man undersöker arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande i hela dess vidd, för att man på det sättet skall kunna få ledning för bedömandet av den uppgift, som tillkommer arbetslöshetsförsäkringen vid be-

kämpandet av arbetslöshetens onda. I motsats till herr Sigfrid Hansson kan jag inte finna annat än att det varit lämpligt, att man har satt i gång en utredning av frågan i dess här angivna vidare omfattning. Jag kan inte heller se, att det är möjligt att lösgöra försäkringsfrågan ifrån den vidare ram, i vilken den, enligt vad jag förut har antytt, måste sättas in, om den skall kunna lösas på ett tillfredsställande och praktiskt verksamt sätt.

Jag ber för övrigt att få erinra därom, att det dröjsmål, som har ägt rum vid denna frågas behandling, visserligen medfört åtskilliga olägenheter men även vissa fördelar. Det blir oss möjligt att tillgodogöra oss de erfarenheter, som man har gjort i utlandet av där begångna misstag, och därigenom undvika att betala lärpenningar, som för åtskilliga främmande stater varit ganska stora, lärpenningar, som ha använts på sådant sätt, att de inte medfört någon social nytta för vederbörande land.

Utskottet har emellertid inte funnit, att frågan för närvarande befinner sig i ett så utrett skick, att det funnits någon som helst möjlighet för utskottet att uttala sig för en lösning i den ena eller andra riktningen. Vi känna ju alla till, att den sista stora arbetslöshetsförsäkringskommitténs betänkande inte pekar i någon viss bestämd riktning, och de utlåtanden, som ha avgivits över detsamma, ha inte heller med någon större enhällighet gått åt något visst positivt håll. Därför har utskottet inte kunnat ställa sig på samma ståndpunkt som motionärerna, vilka ju ha velat fastställa vissa riktlinjer. Utskottet har därvid samma uppfattning som, såvitt jag hörde rätt, kom till uttryck i herr Sigfrid Hanssons anförande. Till följd av den mängd olika meningar, som föreligga, finns det givetvis stor risk för att det förslag, som kommer på riksdagens bord en gång som det första förslaget i detta ärende, inte kommer att leda till något positivt beslut. Det är givet, att utskottet på intet sätt genom sitt uttalande i motiveringen har velat binda sig vid den ena eller andra lösningen. För min del har jag i debatten i fjol angivit vissa synpunkter, som jag lägger på denna fråga och som jag anser böra beaktas vid dess lösning, och det har inte förekommit någonting, som föranleder mig att gå ifrån denna personliga uppfattning, men det finnes inte någon anledning för mig att nu upprepa den inför kammaren.

Jag ber vidare att få erinra om en annan svårighet, som kan komma att spela in vid denna frågas avgörande i riksdagen. Det är, att en lösning av denna försäkringsfråga givetvis måste sammanställas med det ekonomiska läget i landet i dess helhet. Då faller över denna frågas lösning den mörka slagskugga, som kommer ifrån jordbrukskrisen.

Man får inte förvåna sig över att det inte ser så ljust ut för möjligheten att få denna fråga löst inom den närmaste tiden. Det är en ytterst svår och invecklad fråga, såsom erfarenheten från utlandet ger vid handen, och det tjänar ingenting till att man hänger sig åt illusioner om att en lösning ligger alltför nära för handen. Däremot kan man, som utskottet ju har gjort, uttala en förhoppning om att utredningsarbetet snart skall ha fortskridit så långt, att Kungl. Maj:t inom den allra närmaste tiden kan framlägga ett förslag för riksdagen. Det kan ju alltid bli en sten, som man kan sätta foten på, när man skall vandra över till fast mark. Den förhoppning, som utskottet uttalat, att ett förslag snart skall kunna komma på riksdagens bord, står i god överensstämmelse med det intryck, som jag fick ifrån överläggningarna i denna fråga under remissdebatten. Det anförande, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet då höll, gav mig nämligen den uppfattningen, att herr statsrådet är livligt intresserad för studiet av denna fråga och gärna önskar att för riksdagen framlägga ett förslag, som kan vara ägnat att i sin mån medverka till att mildra de sorgliga följderna, som arbetslösheten medför.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. lag-
stiftning om
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Därest herr Winberg yttrar sig ännu ett par gånger i denna fråga, tror jag, att han kommer att kunna bevisa, att icke blott utskottet utan även socialdemokraterna ha behandlat den föreliggande motionen på ett synnerligen välvilligt och ur motionärernas synpunkt ändamålsenligt sätt. I sitt sista anförande uttalade han en viss tillfredsställelse över, att motionen hade utövat ett visst inflytande på frågan, i det att utskottets utlåtande i år ger starkare uttryck för en önskan, att ett förslag skall framkomma så snart som möjligt, än vad fjolårets utskottsutlåtande gjorde. Jag vill inte bestrida, att motionen kan ha utövat ett sådant inflytande, varom herr Winberg talat, men jag tror, att de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet kunna tillskriva sig en del av förtjänsten av att utskottsutlåtandet givits det innehåll, som väckt herr Winbergs tillfredsställelse. Jag ber att i detta sammanhang få erinra om, att herr Winberg i sitt första anförande, och det underströks i det andra, anklagade oss, för att vi icke hade reserverat oss och hemställt om en skrivelse till Kungl. Maj:t, med anhållan, att Kungl. Maj:t »*ofördröjligen eller så fort som möjligt*» måtte framlägga förslag i ärendet. Det är rätt stor skillnad på detta av herr Winberg nu framställda krav och det, som framställts i den kommunistiska motionen. Jämför man åter herr Winbergs krav med utskottets av mig förut citerade uttalande, tycker jag, att skillnaden är ganska liten. Utskottet har uttalat en förhoppning, att Kungl. Maj:t måtte »*inom den allra närmaste framtiden*» framlägga förslag i ärendet, men herr Winberg skulle ha nöjt sig med att vi i vår reservation givit uttryck åt en önskan, att frågan måtte föreläggas riksdagen »*ofördröjligen eller så fort som möjligt*»! Jag tycker som sagt, att skillnaden mellan herr Winbergs och utskottets ståndpunkt är ganska liten. Om den sannolika effekten av en reservation av den beskaffenhet, som herr Winberg här har förordat, vill jag helst inte yttra mig. Antagligen hade reservationen blivit avslagen av riksdagens båda kamrar. Hade kravet på en skyndsam lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan främjats, därest riksdagen avvisat ett sådant skrivelseförslag? Jag tror det icke.

Herr Winberg: Jag har naturligtvis att frambara mitt tack till de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet för att de, som herr Hansson uttalade, medverkat till att utlåtandet blivit så hyggligt. Det är bara att beklaga, att deras stora blygsamhet gör, att de alltid framträda så anonymt, så att man inte vet, vilken deras insats varit.

Jag begärde emellertid ordet med anledning av vad utskottets ordförande uttalade. Jag är fullkomligt överens med honom om att huvudfrågan här naturligtvis är arbetslöshetsspörsmålet som sådant, och jag har tidigare uttalat den meningen, att omkring detta spörsmål borde man också koncentrera all sin kraft för att försöka i största möjliga utsträckning motarbeta och motverka arbetslösheten. Men när man nu, som, såvitt jag förstår, utskottets ordförande här gör, utgår ifrån att frågan om arbetslöshetsförsäkring svårligen kan avskiljas från hela spörsmålet utan skall tagas i sitt sammanhang, och om man drar ut konsekvenserna därav, så skulle man komma till att vi inte kunna lösa arbetslöshetsförsäkringsfrågan förrän vi äro i tillfälle att lösa arbetslöshetsspörsmålet — ja, då måste jag säga, att ett tydligare bevis för att här inte kommer att göras någonting på årtionden kunna vi inte få. Ty, mina herrar, arbetslöshetsspörsmålet hänger samman med hela vår nuvarande produktionsordning och inte bara därmed, utan det är ett internationellt spörsmål, som vi knappast ens kunna lösa isolerat här inom Sverige. Skall man sålunda sammankoppla så många olika moment i denna fråga, då kan man lika gärna — ty det är ärligare — säga ifrån från början, att man inte vill eller inte kan göra någonting.

Den ärade utskottsordföranden meddelade emellertid, att man från borgerligt håll i alla fall är synnerligen intresserad av detta spörsmål. Då är det endast att beklaga, att det intresset tar sig så synnerligen få positiva uttryck. Ty det kan inte hjälpas: här har man hållit på att utreda så länge, att man borde vara framme vid någonting annat än detta evinnerliga, att på grund av att utredningen fortgår, kan man inte göra någonting. När utskottsordföranden hänvisar till en del faktorer, som här inverka, t. ex. det ekonomiska läget, svårigheterna på jordbrukets område o. s. v., så ber jag dock särskilt att få erinra om, hurusom man i en hel del andra länder, där man har betydligt sämre ekonomiskt läge än vi, länder, som varit med i kriget och där ofantliga ekonomiska värden spolierats, i alla fall ansett denna fråga vara så viktig, att man i någon mån försökt lösa den. Det går väl i alla fall inte an att säga, att Sverige skulle ha sin ekonomi så alldeles under isen, att det är av den anledningen, vi inte kunna göra någonting här.

Ang. lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring.

(Forts.)

Herr Westman: Jag ber endast att få rätta ett missförstånd på en punkt. Herr Winberg tycks tro, att jag skulle ha sagt, att man skall lösa arbetslöshetsförsäkringsfrågan först efter det arbetslöshetsspörsmålet har blivit löst. Någonting sådant har jag givetvis inte yttrat eller avsett, ty det är nog klart, att spörsmålet om arbetslöshetens bekämpande är ett spörsmål, som blir permanent under en överskådlig framtid. Vad jag sade var, att dessa båda frågor måste behandlas i ett sammanhang på det sättet, att arbetslöshetsförsäkringen får ingå såsom ett led i den större frågans behandling.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående bildande av jaktallmänningar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner om ändringar i gällande lagstiftning angående allmänna vägar.

Om ändrade grunder för vägskatten m. m.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

- nr 14 i första kammaren av herr *Johansson, Johan Peter*,
- nr 66 i första kammaren av herr *Gabrielsson* m. fl., likalydande med nr 121 i andra kammaren av herr *Skoglund* m. fl.,
- nr 41 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Hällbacken,
- nr 122 i andra kammaren av herr *Hollertz*,
- nr 175 i första kammaren av herr *Frändén*, likalydande med nr 288 i andra kammaren av herr *Lindmark* m. fl.,
- nr 176 i första kammaren av herr *Möller* m. fl., likalydande med nr 271 i andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm m. fl.,
- nr 202 i första kammaren av herr *Granström*, likalydande med nr 274 i andra kammaren av herr *Olsson* i Ramsta m. fl.,
- nr 266 i andra kammaren av herr *Osberg* och herr *Jönsson* i Revinge samt
- nr 268 i andra kammaren av herr *Johanson* i Hallagården.

Om ändrade
grunder för
vägskatten
m. m.

I den av herr *Johansson, Johan Peter*, väckta motionen hade hemställts, att vägskatten från och med år 1931 skulle utgå efter samma grunder, som nu gällde för kommunalskattens utgörande.

(Forts.)

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motioner I:14, I:66 och II:121, II:41, II:122, I:175 och II:288, I:176 och II:271, I:202 och II:274, II:266 samt II:268 besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärd i syfte, att de i motionerna upptagna frågorna måtte bliva föremål för övervägande i samband med pågående revision av bestämmelserna om väghållningsbesvärets utgörande på landet samt om städernas allmänna vägar eller i den ordning Kungl. Maj:t eljest kunde finna lämplig.

Herr Johansson, Johan Peter: Jag har i en motion hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring i väglagen, att vägskatten skulle utgå efter samma grunder, som nu gälla för kommunalskattens utgörande. Alla torde vi väl vara ense om att jordbruket för närvarande befinner sig i ett bekymmersamt läge. Alla lära väl också vara eniga därom, att man bör försöka göra något för att lätta trycket över jordbruket. Det synes mig då, som om det skulle ligga närmast till hands att taga bort den oegentlighet och den orättvisa, som ligger däri, att jordbruket skall betungas två och en halv gång mer än andra skatteobjekt för vägväsendet. Alla torde också redan nu utan någon utredning vara på det klara med att den ändring, som jag här påyrkar, skall komma till stånd och att den säkerligen kommer till stånd i den blivande revisionen av väglagen. Under sådana förhållanden tycker jag, att man redan nu skulle kunna fatta beslut i denna fråga utan att invänta en tidsödande utredning, som kanske kommer att räcka flera år, så att icke de orättvisa bestämmelser, som nu gälla, komma att tillämpas under tiden.

De ekonomiska verkningarna av ett sådant beslut äro inte så synnerligen stora. Det är bara fråga om att överflytta en liten del av kostnaderna för vägväsendet från svagare skuldror till starkare. Väghållningsdistrikten ansvara ju nu icke för mer än 30 procent — 25 procent, i fall riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag till innevarande riksdag — av kostnaderna. För jordbrukets folk betyder det givetvis inte heller så mycket ekonomiskt, men jag tror, att det har en viss psykologisk betydelse, om bönderna ändå se, att riksdagen är besjälad av vilja att göra någonting för att lätta deras bekymmer just nu.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Herr Gabriellson: Jag ser, att utskottets talesman är frånvarande, och någon bör ju försvara utskottet. Nu ligger frågan emellertid till på det sättet, att även jag har en motion i denna fråga, liksom herr Johansson, där jag hemställer om viss ändring i grunderna för vägskattens utgående, men jag har inte gått så långt, att jag föreslagit full utjämning. Då nu emellertid jordbruksutskottet har tillmötesgått samtliga motionärer här, som ha gjort olika yrkanden, genom att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t, där man hemställer om utredning i frågan, och vi redan nu ha en kommitté, som är tillsatt av Kungl. Maj:t för att utreda de olika spörsmålen rörande vägskatten m. m., så har jag i jordbruksutskottet deltagit i det beslutet och nöjt mig med att man avlåter denna skrivelse, som nu utskottet föreslår.

Under sådana förhållanden, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Johansson, Johan Peter**: Herr talman! På grund av formella skäl ber jag få ändra mitt yrkande därhän, att jag yrkar återremiss, för att utskottet skall kunna utforma en ändring av lagtexten i den riktning, jag påyrkat.

Om ändrade grunder för vägskatten m. m.
(Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område av övningsplatsen Skedalshed;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig lägenhet i Benestads socken av Kristianstads län;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Ornunga socken av Älvsborgs län;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andel av det till Hedens by i Överluleå socken hörande s. k. Färjstalls-torpet; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Bondkyrko socken av Uppsala län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner blevo propositionerna nr 106, 119 och 129 på begäran bordlagda, varemot de övriga nu hänvisades, nr 116, 117 och 130 till statsutskottet, nr 125—128 till bankoutskottet samt nr 133 och 134 till jordbruksutskottet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Borås stad;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Karlstad; samt

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Strängnäs stad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag rörande avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922;

nr 33, i anledning av väckt motion om smörexportens stödjande genom en lånefond för en ångfärjelinje mellan Sverige och England; samt

nr 34, i anledning av väckt motion angående förbättring av avlönings- och pensionsförhållandena för telefonföreståndarepersonalen på landsbygden; även som

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställning angående ändrad ordning för prövningen av vissa ärenden om understöd åt efterlevande efter i statens tjänst anställda personer jämte en i ämnet väckt motion;

nr 15, angående anvisande av medel för anskaffande av lämplig hyllningsgård i anledning av isländska altingets 1000-årsjubileum;

nr 16, i anledning av väckta motioner om gratifikationer åt änkorna efter två hos riksdagen anställda befattningshavare;

nr 17, i anledning av väckt motion om pension åt förra skolföreståndarinnan Anna Sandström;

nr 18, i anledning av väckt motion om pension åt teaterdirektören Albert Ranft;

nr 19, i anledning av väckt motion om fastställande av provisoriska pensionsbestämmelser för viss arbetarpersonal vid försvarsväsendet;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse; samt

nr 21, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens avdelningskontor i Göteborg och Luleå.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.10 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
